

8 JUNI 2020

RABBIT FRIENDLY

AFSTUDEERWERKSTUK AD

BO BERENDSEN
2PM
3027058

Rabbit Friendly

Afstudeerwerkstuk

Auteur:

Bo Berendsen (3027058)

Opleiding:

Ad Veterinair praktijkmanagement

Klas:

2PM

Docent:

S. Haven

Plaats:

Aeres Hogeschool Dronten

Opdrachtgever:

S. Haven, Aeres Hogeschool Dronten

Datum:

08-06-2020

DISCLAIMER

Dit rapport is gemaakt door een student van Aeres Hogeschool als onderdeel van zijn/haar opleiding. Het is géén officiële publicatie van Aeres Hogeschool. Dit rapport geeft niet de visie of mening van Aeres Hogeschool weer. Aeres Hogeschool aanvaardt geen enkele aansprakelijkheid voor enige schade voortvloeiend uit het gebruik van de inhoud van dit rapport.

Voorwoord

Dit rapport is opgesteld wegens persoonlijke interesse in het verbeteren van dierenwelzijn in dierenklinieken. Het rapport informeert over het welzijn van konijnen gekoppeld aan het Rabbit Friendly concept voor dierenklinieken. Het rapport is opgesteld door Bo Berendsen en zij heeft zich verdiept in het onderwerp. In het rapport is onderzocht hoe een dierenkliniek zichtbaar het welzijn van konijnen kan verbeteren. Aan de hand van literatuuronderzoek en een interview met een ervaringsdeskundige is de informatie voor het rapport opgesteld. Het opstellen van dit rapport was niet mogelijk geweest zonder de hulp van S. Haven en de Rabbit Welfare Association and Fund. Hiervoor worden zij hartelijk bedankt.

Bo Berendsen
Dronten, juni 2020

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Samenvatting.....	4
Nederlands	4
English	5
H1. Inleiding.....	6
H2. Materiaal en methode	11
2.1 Achtergrond informatie.....	11
H3. Resultaten	13
3.1 Wat is er nodig om het welzijn voor konijnen optimaal maken tijdens het bezoek aan de kliniek?.....	13
3.2 Wat voor maatregelen moeten er worden genomen in de kliniek om zichtbare welzijnsverbetering te bereiken voor de konijnen?.....	15
3.3 Welke stappen zijn er nodig om als kliniek het Rabbit Friendly certificaat te behalen?	21
H4. Discussie.....	22
4.1 De discussie	22
H5. Conclusie en aanbevelingen	23
5.1 De conclusie en aanbevelingen	23
Bibliografie	24
Bijlagen	27
Bijlage I. Vragenlijst interview RWAF	27
Bijlage II. Resultaten interview.....	28
Bijlage III. Vragenlijst aanmelding Rabbit Friendly (RWAF, z.d.)	30
Bijlage VI. Planning	43
Bijlage V. Checklist Schriftelijk Rapporteren (Aeres Hogeschool Dronten, 2018).....	44

Samenvatting

Nederlands

Er zijn bij elkaar 35 miljoen huisdieren in Nederland (honden, katten, vogels, vissen, knaagdieren en terrariumdieren (KNMvD, z.d.). De 35 miljoen huisdieren worden ondergebracht bij meer dan 4 miljoen huishoudens met één of meer dieren (Dibevo, 2017). Uit onderzoek blijkt dat huisdierbezitters vaker kiezen voor één vogel, één vis of één konijn, dat is een aandachtspunt omdat konijnen groepsdieren zijn die niet graag alleen leven (Dibevo, 2017). De British Veterinary Association (BVA), British Veterinary Zoological Society (BVZS) en British Small Animal Veterinary Association (BSAVA) bevelen daarom ook het huisvesten van konijnen in compatibele paren of groepen aan (BVA;BVZS;BSAVA, 2020).

De raad voor Dieraangelegenheden bracht in september 2019 het rapport “De Staat van het Dier” uit, na een publieksonderzoek, waaruit bleek dat dierenwelzijn steeds belangrijker wordt gevonden in Nederland (Verhoeven, 2020). In Nederland zijn er al verschillende initiatieven voor het verbeteren van het dierenwelzijn, zoals een Fear Free Practice (Fear Free Pets, z.d.) en Cat Friendly Clinic (Cat Friendly Clinic, z.d.). Minder stress bij de dierenarts is ook voor konijnen gunstig, want konijnen zijn erg stressgevoelig en alle stressvermindering komt het dier ten goede (Dierenkliniek Duurstede, z.d.).

Dit rapport focust zich op de gezondheid en het welzijn van konijnen binnen de dierenkliniek. De hoofdvraag voor dit rapport luidt dan ook: “Hoe kan een dierenkliniek zichtbaar het welzijn van konijnen verbeteren?”. Deelvragen om de hoofdvraag te kunnen beantwoorden zijn:

- Wat is er nodig om het welzijn voor konijnen optimaal te maken tijdens het bezoek aan de kliniek?
- Wat voor maatregelen moeten er worden genomen in de kliniek om zichtbare welzijnsverbetering te bereiken voor de konijnen?
- Welke stappen zijn er nodig om als kliniek het Rabbit Friendly certificaat te behalen?

Voor een dierenkliniek zijn er verschillende maatregelen om zichtbare welzijnsverbetering voor konijnen te bereiken. Voor de maatregelen moet er rekening worden gehouden met de indeling van de volgende ruimtes; wachtkamer, behandelkamer(s) en de opname. Daarnaast dient er rekening te worden gehouden met de behandeling van het konijn. Als laatste is het van belang om het personeel, de communicatie en de promotie in gedachten te houden. Als procedure voor het aanmelden als Rabbit Friendly kliniek geldt dat er een vragenlijst moet worden ingevuld door de kliniek. De procedure voor aanmelding als Rabbit Friendly kliniek kan enkel worden aangevraagd als de kliniek lid is van de RWAF.

Het advies voor een eventueel vervolgonderzoek is om een behoefte onderzoek uit te voeren onder consumenten voor het Rabbit Friendly concept.

English

There are a total of 35 million pets in the Netherlands (dogs, cats, birds, fish, rodents and terrarium animals (KNMvD, s.d.). The 35 million pets are living in more than 4 million households with one or more animals (Dibevo, 2017). Research shows that pet owners more often opt for one bird, one fish or one rabbit, which is a point of attention because rabbits are group animals that do not like to live alone (Dibevo, 2017). The British Veterinary Association (BVA), British Veterinary Zoological Society (BVZS) and British Small Animal Veterinary Association (BSAVA) therefore also recommend housing rabbits in compatible pairs or groups (BVA;BVZS;BSAVA, 2020).

In September 2019, the Council on Animal Affairs published the report "De Staat van het Dier" (The State of the Animal), following a public survey which showed that animal welfare is considered increasingly important in the Netherlands (Verhoeven, 2020). In the Netherlands there are already several initiatives for improving animal welfare, such as a Fear Free Practice (Fear Free Pets, s.d.) and Cat Friendly Clinic (Cat Friendly Clinic, s.d.). Less stress at the vet is also beneficial for rabbits, because rabbits are very sensitive to stress and all stress reduction benefits the animal (Dierenkliniek Duurstede, s.d.).

This report focuses on the health and welfare of rabbits within the veterinary practice. The main question for this report is: "How can an animal clinic visibly improve rabbits". Sub questions to answer the main question are:

- What is needed to optimise rabbit welfare during the visit to the clinic?
- What measures need to be taken in the clinic to achieve visible welfare improvements for the rabbits?
- What steps are necessary to obtain the Rabbit Friendly certificate as a clinic?

For an animal clinic there are several measures to achieve visible welfare improvement for rabbits. For the measures, the layout of the following areas must be taken into account; waiting room, treatment room(s) and admission. In addition, the treatment of the rabbit should be taken into account. Finally, it is important to keep the staff, communication and promotion in mind. As a procedure for registering as a Rabbit Friendly clinic a questionnaire has to be filled in by the clinic. The procedure for registering as a Rabbit Friendly clinic can only be applied for if the clinic is a member of the RWAF.

The advice for a possible follow-up research is to conduct a needs test among consumers for the Rabbit Friendly concept.

H1. Inleiding

Het aantal inwoners in Nederland is met 1.914.684 inwoners toegenomen (afgerond is dat 12%): van 15.493.889 in 1996 tot 17.408.573 in 2020 (Alle cijfers, z.d.).

Bij elkaar zijn er ongeveer 18,2 miljoen grotere veedieren (varkens, koeien, schapen, geiten en paarden). Dat bracht het CBS in een kleine animatie naar buiten. Het aantal pluimveedieren (kippen, kalkoenen en eenden) overtreft dit ruim met 107 miljoen. De 340.000 konijnen op een boerderij vallen daarbij in het niet. Daarnaast zijn er bij elkaar 35 miljoen huisdieren in Nederland (honden, katten, vogels, vissen, knaagdieren en terrariumdieren (KNMvD, z.d.).

De 35 miljoen huisdieren worden ondergebracht bij meer dan 4 miljoen huishoudens met één of meer dieren. De meeste huishoudens hebben een kat (24%) of een hond (19%), direct gevolgd door de aquariumvissen die in 10% van de huishoudens aanwezig zijn. In Nederland leven ruim 1,5 miljoen honden en bijna 2,6 miljoen katten. Daarnaast zijn er miljoenen vissen en vogels, maar ook de konijnen en knaagdieren zijn goed vertegenwoordigd met respectievelijk ruim 800.000 konijnen en een kleine 800.000 hamsters, cavia's, muizen en ratten (Dibevo, 2017).

Uit onderzoek blijkt dat huisdierbezitters vaker kiezen voor één vogel, één vis of één konijn. Ten opzichte van 2015 steeg het aantal eigenaren dat één vogel, vis of konijn heeft met circa. 10% naar respectievelijk 54%, 20% en 63%. Vooral dat laatste is een aandachtspunt omdat konijnen groepsdieren zijn die niet graag alleen leven (Dibevo, 2017).

De British Veterinary Association (BVA), British Veterinary Zoological Society (BVZS) en British Small Animal Veterinary Association (BSAVA) bevelen daarom ook het huisvesten van konijnen in compatibele paren of groepen aan (BVA;BVZS;BSAVA, 2020). Er wordt aangeraden om in deze paren of groepen konijnen van het andere geslacht bij elkaar te houden, beide konijnen moeten worden gecastreerd. Het castreren van de man vermindert ongewenst seksueel gedrag en hormonaal gerelateerde agressie, en castratie van het vrouwelijke konijn zal niet alleen zwangerschappen voorkomen, maar kan ook potentiële gezondheidsvoordelen hebben door het vrouwtje te beschermen tegen baarmoederlaesies. Mannelijke konijnen kunnen worden gecastreerd zodra hun testikels afdalen (10-12 weken) en vrouwelijke konijnen kunnen worden gecastreerd vanaf de leeftijd van 4-6 maanden (BVA;BVZS;BSAVA, 2020).

Gezelschap is uiterst belangrijk voor de gezondheid en het welzijn van konijnen. Van oudsher zijn konijnen prooidieren die in het wild leven in kolonies voor 'veiligheid in aantallen'. Dit sociale instinct is vandaag de dag nog steeds aanwezig bij konijnen (BVA, 2020). Er is bewijs dat huisdierkonijnen veel baat hebben bij het leven met soortgenoten, waarbij gezelschap een positief effect heeft op hun gezondheid, gedrag, emotioneel welzijn en regulering van de lichaamstemperatuur (BVA, 2020). Er moet meer aandacht komen voor de gezondheids- en welzijnsvoordelen van gezelschap voor huisdierenkonijnen. Belanghebbenden bij de gezondheid van konijnen en welzijn dat wil zeggen, het veterinaire beroep, eigenaren, fokkers, verkopers en dierenwelzijnsorganisaties moeten daarom samenwerken om tot een betere voorziening te komen voor gezelschap voor konijnen (BVA;BVZS;BSAVA, 2020).

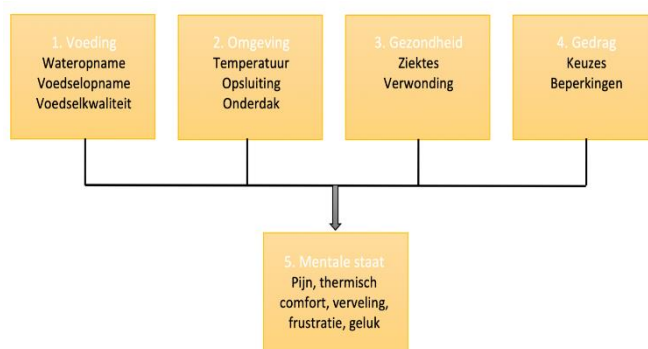
De raad voor Dieraangelegenheden bracht in september 2019 het rapport “De Staat van het Dier” uit, na een publieksonderzoek, waaruit bleek dat dierenwelzijn steeds belangrijker wordt gevonden in Nederland, in het bijzonder het welzijn van huisdieren (Verhoeven, 2020). Dat het welzijn van dieren steeds belangrijker wordt gevonden is terug te zien in aanpassingen in de wetgeving. In 2013 zijn er enkele wijzingen doorgevoerd in de Wet dieren. De Wet dieren geeft regels die in hoofdzaak gehouden dieren betreffen. In de Wet dieren staat de intrinsieke waarde van het dier centraal, dat wil zeggen een eigen waarde afgezien van een mogelijk nut voor de mens. Om een minimale garantie voor de bewaring van deze eigen waarde te kunnen bieden zijn in hetzelfde artikel de vijf vrijheden opgenomen (Dierenwelzijnsweb, z.d.).

Dierenwelzijn wordt vaak getoetst aan de hand van de ‘Vijf vrijheden’. Wanneer aan deze vrijheden wordt voldaan hebben dieren een voldoende welzijn. De ‘Vijf vrijheden’ zijn gebaseerd op de bevindingen van het Brambell Committee dat in 1965 de opdracht van de Britse regering kreeg om de voorwaarden vast te stellen waaronder dieren gehouden zouden moeten worden. Deze hadden in eerste instantie betrekking op het kunnen staan, liggen, omdraaien, verzorgen van de huid (likken, krabben) en het strekken van de ledematen.

De Britse Farm Animal Welfare Council heeft de voorwaarden in 1993 uitgewerkt tot de bekende ‘Vijf vrijheden’:

- Dieren zijn vrij van honger en dorst. Ze hebben gemakkelijk toegang tot vers water en een adequaat rantsoen;
- Dieren zijn vrij van ongemak. Ze hebben een geschikte leefomgeving inclusief onderdak en een comfortabele rustplaats;
- Dieren zijn vrij van pijn, verwonding en ziekte. Er is sprake van preventie en een snelle diagnose en behandeling;
- Dieren zijn vrij van angst en stress. Er is zorg voor voorwaarden en behandelingen die geestelijk lijden voorkomen;
- Dieren zijn vrij om normaal gedrag te vertonen. Ze hebben voldoende ruimte, goede voorzieningen en gezelschap van soortgenoten (Dieren welzijnsweb, z.d.).

Echter blijkt uit verder welzijnsonderzoek en welzijnsbeleid dat in de eerste instantie voornamelijk de nadruk heeft gelegen op de eerste vier vrijheden (niet schaden), terwijl nu in toenemende mate aandacht ontstaat voor de vijfde vrijheid (weldoen) (Dierenwelzijnsweb, 2010). Om meer nadruk te leggen op de vijfde vrijheid heeft Mellor, D.J. de vijf domeinen ontwikkelt voor het beheer van het dierenwelzijn (Mellor, 2017), dit is weergegeven in figuur één (Ryan, et al., 2019). De vijf domeinen gelden net als de vijf vrijheden voor alle diersoorten, dit is dus ook van belang voor de konijnen.

Figuur 1. Vijf vrijheden overgenomen van (Ryan, et al., 2019).

Niet enkel door veranderingen in de wet blijkt dat dierenwelzijn belangrijker wordt gevonden, maar ook door de humanisering van dieren die plaats vindt. Door de humanisering die plaats vindt wordt het dier als een onderdeel van het gezin gezien. Uit onderzoek van dierenspecialisten van Pets Place blijkt dat de humanisering van huisdieren steeds verder gaat (Metro, 2019). De humanisering heeft weer reflectie op het zorgaanbod, klanten worden namelijk steeds veeleisender en er is veel concurrentie onder dierenklinieken (Vetvisuals, z.d.). Dit zorgt voor het toenemen van gespecialiseerde zorg, zoals katvriendelijke klinieken en specialisatie van dierenartsen in bijzondere huisdieren zoals konijnen en knaagdieren (Marktdata, 2017) (Konijnen.nl, z.d.).

Het verdienmodel voor dierenklinieken verschuift steeds meer van uren factureren en winst op medicijnen naar contracten die dierenwelzijnsprestaties centraal stellen (Colenbrander, 2018).

In Nederland zijn er al verschillende initiatieven voor het verbeteren van het dierenwelzijn, zoals een Fear Free Practice (Fear Free Pets, z.d.) en Cat Friendly Clinic (Cat Friendly Clinic, z.d.). Fear Free, opgericht in 2016, biedt online en persoonlijk onderwijs aan veterinaire professionals, de professionele gemeenschap van huisdieren en eigenaren van gezelschapsdieren. De cursussen zijn ontwikkeld en geschreven veterinaire- en huisdierenexperts, waaronder aan boord zijnde veterinaire gedragsdeskundigen, aan boord gestationeerde veterinaire anesthesiologen, pijndeskundigen, aan boord zijnde veterinaire internisten, veterinaire technici (gedrag), experts in opvangtechnologie, dierentraining, verzorging, instappen en meer. Door goed te luisteren naar de behoeften van het beroep en die van eigenaren van gezelschapsdieren, is Fear Free is een initiatief in de geschiedenis van de kliniek van gezelschapsdieren geworden, met onderwijs over emotioneel welzijn, verrijking en het verminderen van angst en stress bij huisdieren (Fear Free Pets, z.d.). Hierdoor wordt de behandeling en de begeleiding van het huisdier prettiger en makkelijker (Dierenkliniek Wateringse Veld, z.d.). Momenteel zijn er 129 klinieken aangesloten bij het Fear Free concept (Fear Free Pets, z.d.).

De International Society of Feline Medicine (ISFM) is gestart met het programma Cat Friendly Clinic. Dit programma is speciaal ontwikkeld voor dierenklinieken om specifieke kattenstress tijdens vervoer en het dierenartsbezoek zoveel mogelijk te beperken (Dierenartscombinatie Gorredijk, z.d.). Een geaccrediteerde kattenvriendelijke kliniek heeft een hoger niveau van kattenzorg bereikt doordat het personeel de behoeften van katten begrijpt, bezoeken aan de dierenkliniek katvriendelijker maakt en het personeel beschikt over goede kennis en uitrusting om de zorg voor katten te beheren. Bij het behalen van Cat Friendly Clinic-accreditatie zijn alle medewerkers betrokken, van receptionisten en paraveterinair tot dierenartsen. Elke geaccrediteerde kliniek heeft ook ten minste één 'Cat Advocate' - iemand die ervoor zorgt dat de kattenvriendelijke normen worden nageleefd en die graag met de klant wil praten (Cat Friendly Clinic, z.d.). Wereldwijd zijn er 1685 klinieken aangesloten bij het Cat Friendly concept (Cat Friendly Clinic, z.d.).

Minder stress bij de dierenarts is ook voor konijnen gunstig, want konijnen zijn erg stressgevoelig en alle stressvermindering komt het dier ten goede (Dierenkliniek Duurstede, z.d.). Konijnen zijn gevoelig voor stress in situaties wanneer ze niet kunnen ontsnappen. Eén van de voornaamste fysiologische reacties dan is het produceren van adrenaline (Varga, 2014). In bedreigende situaties bereidt deze afgifte het dier voor op de vlucht (Varga, 2016). Maar stress kan ook verschillende nadelige gevolgen hebben, waaronder inductie van gastro-intestinale stasis, een dysbiose in het caecum, cardiomyopathie, verminderde nierfunctie door afname van de doorbloeding wat kan leiden tot oligurie, veranderd koolhydraatmetabolisme leidend tot hyperglykemie en uiteindelijk leverlipidose, hartfalen en overlijden (Varga, 2014).

Omdat konijnen zo stressgevoelig zijn hebben de BVA, BVZS en BSAVA enkele aanbevelingen voor de dierenklinieken. Ten eerste moeten dierenartsen huisvesting voor konijnen in paren mogelijk maken. Ten tweede moet konijnengeneeskunde en -houderij beter worden geïntegreerd in het veterinaire curriculum en onderwijsstromen. Ten derde moeten veterinaire klinieken potentiële eigenaren informeren over het belang van gezelschap voor de gezondheid en het welzijn van konijnen door het geven van voor-aankoopoverleg. Als laatste moeten veterinaire verenigingen blijven samenwerken op het gebied van gezondheid en welzijn van konijnen bij nationale campagnes (BVA;BVZS;BSAVA, 2020).

De veterinaire klinieken kunnen niet enkel een rol spelen door de aanbevelingen te volgen, maar ook door een nieuw concept uit het Verenigd Koninkrijk in te voeren in de kliniek, namelijk de Rabbit Friendly Clinic. Het Rabbit Friendly concept is ontstaan in het Verenigd Koninkrijk en richt zich op een vriendelijke omgeving voor de konijnen, zoals aparte wachtruimtes, aparte opnamehokken, gezelschap en advies om stress zoveel mogelijk te beperken. In figuur twee is te zien hoeveel klinieken al zijn aangesloten bij het Rabbit Friendly concept (RWAf, z.d.).

Figuur 2. Rabbit Friendly klinieken overgenomen van RWAf (RWAf, z.d.).

Naast dat het Rabbit Friendly concept bezoeken aan de kliniek minder stressvol maakt voor konijnen, onderscheidt het de kliniek ook van andere klinieken. Het onderscheiden op het gebied van konijnen is gunstig voor klinieken vanwege het eerder genoemde toenemende belang van dierenwelzijn, de humanisering en ten opzichte van de concurrentie (Heinen, 2018).

Dit rapport focust zich op de gezondheid en het welzijn van konijnen binnen de dierenkliniek. Uit de genoemde onderzoeken is gebleken dat het welzijn voor konijnen verbeterd kan worden (in dierenklinieken). De verbetering van het welzijn voor konijnen in de dierenkliniek(en) moet zichtbaar worden gemaakt voor de klant. Om het "Rabbit Friendly" concept te introduceren in de Nederlandse dierenklinieken wordt er onderzocht naar hoe een dierenkliniek zichtbaar het welzijn van konijnen kan verbeteren in combinatie met het behalen van het Rabbit Friendly certificaat.

De hoofdvraag voor dit rapport luidt dan ook: "Hoe kan een dierenkliniek zichtbaar het welzijn van konijnen verbeteren?". Deelvragen om de hoofdvraag te kunnen beantwoorden zijn:

- Wat is er nodig om het welzijn voor konijnen optimaal maken tijdens het bezoek aan de kliniek?
- Wat voor maatregelen moeten er worden genomen in de kliniek om zichtbare welzijnsverbetering te bereiken voor de konijnen?
- Welke stappen zijn er nodig om als kliniek het welzijnskeurmerk Rabbit Friendly te behalen?

Na de inleiding volgt in hoofdstuk twee de materiaal en methode. In hoofdstuk drie komen de resultaten aan bod. Na de resultaten volgt in hoofdstuk vier de discussie. In hoofdstuk vijf wordt de conclusie beschreven. Na de conclusie volgen de bibliografie en bijlagen.

H2. Materiaal en methode

Door de verschillende genoemde deelvragen te stellen en te beantwoorden wordt uiteindelijk de hoofdvraag die benoemd is in de inleiding beantwoord. In dit hoofdstuk worden de materiaal en methode toegelicht die zijn gebruikt om de hoofdvraag te beantwoorden, door achtergrondinformatie te beschrijven en toe te lichten waarom er gekozen is voor een bepaalde methode.

2.1 Achtergrond informatie

Voor dit rapport is er onderzoek gedaan naar waar een kliniek aan moet voldoen om zichtbaar te laten zien hoe de kliniek het welzijn van konijnen verbetert.

Het onderzoek is opgezet om het Rabbit Friendly concept te onderzoeken voor Dierenkliniek Epe-Centrum. De kliniek wil na de verhuizing naar de nieuwe locatie kunnen voldoen aan het Rabbit Friendly concept om hiervan de voordelen te merken en zich te onderscheiden van andere klinieken.

Voor het literatuuronderzoek is er gebruik gemaakt van de zoekmachines in tabel één. Naast de zoekmachines is er ook gebruik gemaakt van documenten die worden verkregen van docenten.

Tabel 1. Zoekmachines literatuuronderzoek

Zoekmachines
Google
Science direct
LinkedIn

Voor de zoekmachines is er gebruik gemaakt van de zoekwoorden in tabel twee.

Tabel 2. Zoekwoorden zoekmachines

Zoekwoorden zoekmachines
Inwoners Nederland
(Huisdieren) Nederland
Konijnen en gezelschap
RWAF
Dierenwelzijn / Animal welfare
Wet dieren
Intrinsieke waarde
Vijf vrijheden
Vijf domeinen / five domains
Dierenwelzijn in dierenklinieken
Diervriendelijke concepten
Fear Free
Cat Friendly Clinic
Rabbit Friendly
Cring for rabbits in practice
Rabbit Friendly vetlist
Zichtbare welzijnsverbetering
Maatregelen zichtbare welzijnsverbetering
Procedures Rabbit Friendly
Kosten Rabbit Friendly
Voorwaarden Rabbit Friendly lijst
Aanmelden Rabbit Friendly lijst

Naast de gebruikte zoekwoorden om geschikte bronnen te vinden, zijn er selectiecriteria gebruikt. De bronnen zijn namelijk niet ouder dan tien jaar en enkele zijn ook peer reviewed of van experts. De verworven kennis is in eigen woorden opgeschreven.

Met de opgedane kennis is bekeken hoe het Rabbit Friendly concept kan worden geïntroduceerd in de Nederlandse dierenkliniek "Dierenkliniek Epe-Centrum", door te kijken naar welke maatregelen en stappen hiervoor ondernomen moeten worden. Om hier een beter idee van te krijgen was er een interview ingepland met een contactpersoon van het Rabbit Welfare Association & Fund (RWAf). Er is gekozen om een interview te houden met een contactpersoon van het RWAf, aangezien dit de organisatie is die zich bezig houdt met het welzijn van de konijnen en dus ook met het Rabbit Friendly concept. Op deze manier is toegelicht wat het Rabbit Friendly proces inhoudt, wat het voor een kliniek betekent en aan welke voorwaarden moet worden voldaan.

Er zijn veel verschillende soorten interviews, die elk een eigen mate van vooraf aangebrachte structuur hebben. In on- of semigestructureerde interviews heeft de interviewer bijvoorbeeld veel vrijheid. Er worden vaak open vragen gesteld, waar op doorgevraagd kan worden om zo gedetailleerd mogelijke informatie te verzamelen. Daarom worden dit ook wel diepte-interviews genoemd. Voor gestructureerde interviews zijn de vragen en vraagvolgorde vooraf bepaald en houdt de interviewer zich aan een strak schema. Dit is de enige interviewsoort die ook gebruikt kan worden in kwantitatief onderzoek. Er kunnen hierin ook open vragen gesteld worden, maar zeker voor kwantitatief onderzoek wordt vaak gebruikgemaakt van gesloten vragen (Dingemanse, 2013).

Er is gekozen voor een gestructureerd interview, aangezien de contactpersoon niet in de nabije omgeving woont en vanwege de Covid-19 uitbraak niet in staat is om telefoongesprekken te voeren betreft niet dringende zaken. Het interview is vanwege deze ontwikkeling uitgevoerd via de mail, daarom is een gestructureerd interview passend. Voorafgaand het interview zijn er vragen opgesteld, de vragenlijst is te raadplegen in bijlage I. "Vragenlijst interview RWAf". De resultaten van het interview zijn verwerkt door het interview uit te werken en is te raadplegen zijn in bijlage II. "Resultaten interview".

Door de combinatie van het literatuuronderzoek en de resultaten van het interview zijn de deelvragen beantwoord. Door de deelvragen te beantwoorden is het antwoord voor de hoofdvraag gevormd.

H3. Resultaten

De resultaten geven antwoord op de deelvragen zodat uiteindelijk de hoofdvraag beantwoord kan worden. De resultaten zijn per deelvraag uitgewerkt.

3.1 Wat is er nodig om het welzijn voor konijnen optimaal maken tijdens het bezoek aan de kliniek?

Gezondheid en welzijn moeten zoals altijd een prioriteit zijn in het dagelijkse werk van de dierenarts. Dit geldt voor elk aspect - van het ontvangen van klanten en hun huisdieren en ervoor zorgen dat de reis naar de dierenarts de minst stressvolle ervaring is die mogelijk is, tot het in het ziekenhuis houden van konijnen op een manier die geschikt is om hun toestand zo goed mogelijk te behandelen, om het dier te ontladen en ervoor te zorgen dat het terug keren in de thuisomgeving soepel verloopt. Konijnen zijn prooidieren en meesters in het verbergen van ziekteverschijnselen. Ze worden heel gemakkelijk gestrest en zelfs de eenvoudigste verstoring van hun routine kan aanzienlijke stress veroorzaken. Vaak voelen eigenaren van gezelschapsdieren dat hun konijn bang is voor de autoriteit, de wachtkamer, receptie, spreekkamer en zelfs het veterinaire personeel (Mancinelli, 2015).

Rondom het bezoek aan de kliniek zijn er een aantal punten waardoor stress beperkt kan worden en het welzijn zo optimaal als mogelijk kan worden gemaakt. Om het bezoek aan de kliniek minder stressvol te maken wordt er geadviseerd om een metgezel mee te brengen naar de kliniek (Mancinelli, 2015). Gezelschap is namelijk uiterst belangrijk voor de gezondheid en het welzijn van konijnen (BVA, 2020). Daarnaast kan een konijn scheiden van een paar of een groep ervoor zorgen dat de binding onherstelbaar beschadigt en kan leiden tot agressie en gedragsproblemen over herintroductie (Moyes, 2014). Naast een metgezel meebrengen tijdens het vervoer en het bezoek aan de kliniek, is het aan te raden om een veilige transport box met hooi als bodembedekker te gebruiken. Niet enkel de bodembedekker is van belang, maar ook de grootte van de transport box. De transport box moet groot genoeg zijn om de konijnen comfortabel in te huisvesten zodat ze naast elkaar kunnen liggen (Boyd, 2017). Naast een metgezel en een bekende bodembedekker voor het konijn, kan er ook een bekend item worden meegegeven (Moyes, 2014).

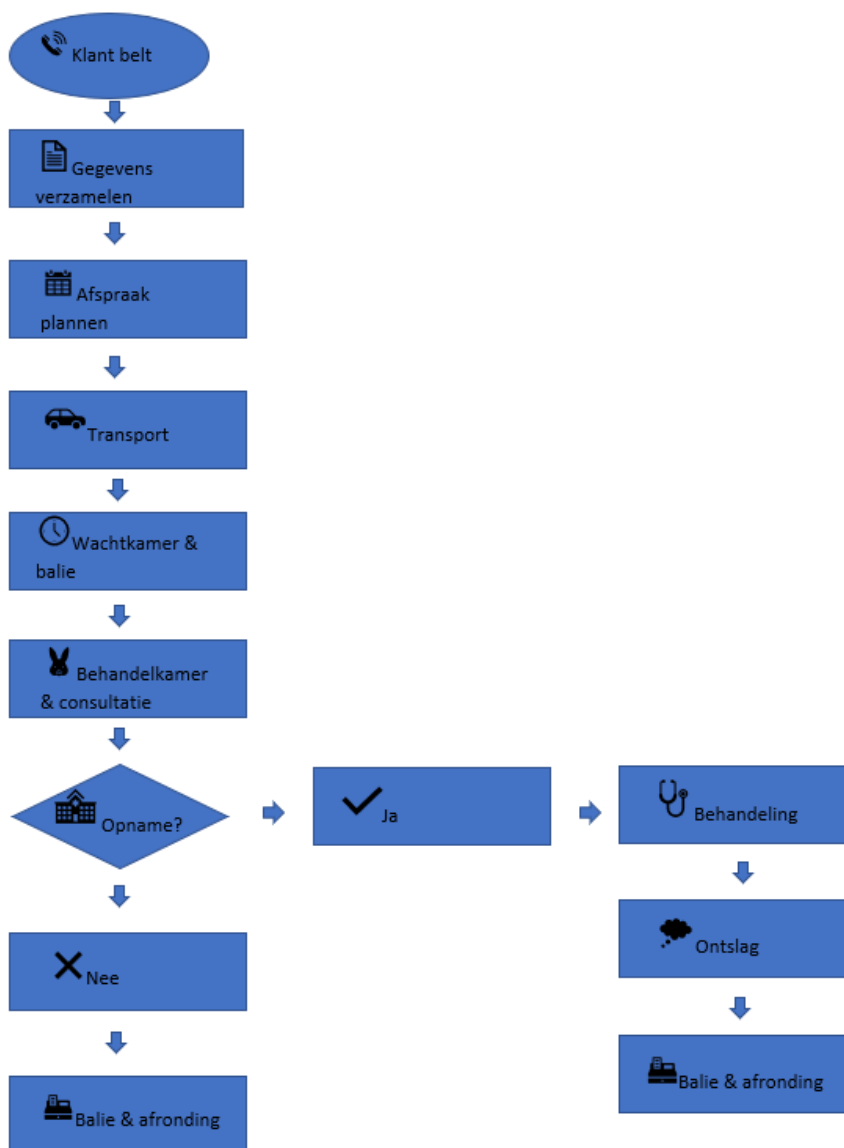
Eenmaal na transport aangekomen bij de kliniek is het van belang dat de konijnen geen roofdieren kunnen zien en ruiken. Konijnen kunnen namelijk al stress krijgen door de geur van roofdieren. In de wachtkamer zou voor konijnen idealiter een speciale ruimte zijn waar konijnen en andere exotische huisdieren weg kunnen zitten van katten of blaffende honden (zelfs het gebruik van verschillende kanten van de wachtruimte kan helpen) (Mancinelli, 2015). Een extra optie is het verstrekken van handdoeken, die de eigenaar over de transport box kan leggen. Dit voorkomt ongewenste hinder en stress (Speight, 2018). Een laatste optie is klanten de mogelijkheid bieden om te wachten in de auto, dit vermindert de stress van te moeten wachten in de wachtkamer (Speight, 2018).

Na de wachtkamer is er voor konijnen een ander mogelijk punt van stress namelijk de behandelkamer. Er moet een specifieke ruimte beschikbaar zijn speciaal voor de behandeling van konijnen. Als dit niet mogelijk is, moet worden geprobeerd te voorkomen dat een prooidiersoort wordt onderzocht onmiddellijk nadat er een roofdiersoort in de kamer is geweest. Handen wassen na het hanteren van een roofdiersoort en het schoonmaken van de kamer voor het binnenlaten en aanraken van een konijn is verplicht (Mancinelli, 2015). Waar mogelijk heeft het personeel schone kleding aan, zodat er zelfs niet de geur van roofdieren op zit, aangezien dit stress kan veroorzaken voor het konijn (Moyes, 2014).

Daarnaast zijn veel konijnen het niet gewend behandeld te worden en ervaren het als traumatisch en onaangenaam. Het is het beste om het onderzoek zittend op de vloer uit te voeren met het konijn.

Als dit niet mogelijk is moet het onderzoek worden uitgevoerd op een behandeltafel met handdoek of rubberen mat, hierdoor krijgen de konijnen grip en een veilige ondergrond (Speight, 2018). Als na onderzoek blijkt dat het konijn moet worden opgenomen, moet die worden gehuisvest met een metgezel en een vertrouwd item. Daarnaast moeten ze uit de buurt van “roofdieren” geplaatst worden en met voorkeur in een opnamehok dicht bij de grond (Speight, 2018). Een verberg box zou ook moeten worden aangeboden, zodat het konijn zich veiliger en minder zichtbaar voelt (Speight, 2018). Als laatste is het van belang dat de konijnen in het opnamehok hetzelfde voer krijgen als gewend en op dezelfde manier als gewend kunnen drinken (Moyes, 2014).

Alle genoemde punten zorgen er voor dat een bezoek aan een kliniek voor een konijn minder stressvol is en dat het welzijn zo optimaal als mogelijk is. Om een overzicht te creëren van hoe een bezoek aan een kliniek in zijn werking gaat is er een processchema gemaakt, deze is te raadplegen in figuur drie. Het proces gaat hetzelfde in zijn werking als bij een standaard dierenkliniek, maar bij een Rabbit Friendly kliniek wordt er specifiek rekening gehouden met het welzijn van het konijn.

Figuur 3. Processchema

3.2 Wat voor maatregelen moeten er worden genomen in de kliniek om zichtbare welzijnsverbetering te bereiken voor de konijnen?

In een dierenkliniek zijn er maatregelen die genomen moeten worden om het welzijn voor konijnen (zichtbaar) te verbeteren. Hiervoor zijn er enkele punten van belang, die per onderdeel zullen worden toegelicht.

Receptie

Het eerste contact dat de konijnenhouder heeft met een dierenkliniek begint bij de receptie en het personeel. Training in het beantwoorden van elementaire vragen over konijnen en het herkennen van noodsituaties is essentieel voor iedereen die de telefoon beantwoordt. De training is essentieel aangezien het eerste contact met de kliniek via de receptionist verloopt. Per kliniek wordt gekeken of de training noodzakelijk is, dit is afhankelijk van de scholing van de receptionist.

Afhankelijk van de antwoorden op de vragen die de receptionist stelt, moet het konijn mogelijk onmiddellijk naar de kliniek komen voor een afspraak en moet de receptionist kunnen herkennen wanneer dit het geval is. Eventueel kan er door de kliniek een handleiding of protocol worden aangemaakt met bepaalde vragen die de receptioniste kan stellen en hoe te handelen in bepaalde situaties. Voorbeelden van enkele veel gestelde vragen zijn te raadplegen in tabel drie, de vragen zijn enkel voorbeelden die gebruikt kunnen worden (Mancinelli, 2015).

Tabel 3. Voorbeelden veel gestelde vragen (Mancinelli, 2015).

Voorbeelden veel gestelde vragen
Waar heeft het konijn last van / wat is de klacht?
Sinds wanneer heeft het konijn er last van?
Eet het konijn?
Hoe lang eet het konijn niet meer?
Heeft het konijn nog uitwerpselen?
Hoe lang heeft het konijn geen uitwerpselen meer?
Drinkt het konijn nog?
Hoe lang drinkt het konijn niet meer?
Toont het konijn één van de volgende symptomen: diarree, opgeblazen buik, ademhalingssymptomen, kantelen van het hoofd, toevallen, parese/verlamming, flauwvallen, bloeding of trauma?
Zijn er wijzigingen geweest in het leven van het konijn?

Naast vragen die de receptionist kan stellen, kunnen er ook vragen vanuit de klant komen, bijvoorbeeld om te vragen of het konijn 's nachts nog eten mag hebben vóór een chirurgische ingreep of dat het routine-vaccinaties en/of ontworming nodig heeft (Mancinelli, 2015).

Afspraak inplannen

De planning en voorbereiding moet beginnen vanaf wanneer de huisdiereneigenaar de kliniek belt om een afspraak in te plannen (Moyes, 2014). Bij het maken van een afspraak moet door de medewerker van de kliniek worden aangeraden om eigen voer van het konijn mee te nemen, voor het geval het konijn moet worden opgenomen. Als laatste moet worden gevraagd of het konijn gebruik maakt van een kattenbak en, zo ja welk substraat. Als dit laatste niet kan worden verstrekt door de kliniek, zou de eigenaar het zelf moeten meenemen. Wanneer een huisdiereneigenaar begrijpt waarom er extra vragen worden gesteld bij het inplannen zijn de eigenaren over het algemeen dankbaar voor de extra inspanningen die worden geleverd om ervoor te zorgen dat hun huisdier een veilig bezoek heeft aan de kliniek, met zo min mogelijk stress (Moyes, 2014).

Het bezoek aan de dierenkliniek

Klanten moeten vooraf geadviseerd worden over hoe ze het vervoer minder stressvol kunnen laten verlopen voor het konijn. Adviseer een veilige transport box met hooi als bodembedekker, idealiter met een deel van de eigen uitwerpselen van het konijn, voedsel, water en metgezel indien aanwezig (Mancinelli, 2015). Grote katten transportboxen met een opening bovenaan zijn het beste; degenen met plastic zijanten zijn beter als de box donkerdere zijanten heeft en het konijn het gevoel kunnen geven dat ze niet blootgesteld zijn. De receptioniste kan voorstellen dat de eigenaar de transport box tijdens de reis naar de kliniek met een handdoek afdekt (Mancinelli, 2015). Eigenaren van gezelschapsdieren moeten worden aangemoedigd om bij een bezoek aan de dierenarts de konijnen in paren mee te nemen of in de gehele groep. Een konijn scheiden van een paar of een groep kan de binding onherstelbaar beschadigen en leiden tot agressie en gedragsproblemen over herintroductie. Over algemeen werken de meeste huisdiereneigenaren graag mee als ze begrijpen dat dit in het belang is van de huisdieren (Moyes, 2014).

De wachtruimte

De wachtruimte kan worden gebruikt als een informatiebron voor eigenaren van gezelschapsdieren. Idealiter wordt de wachtkamer voorzien met materialen in de vijf welzijnsbehoeften: voeding, omgeving, gedrag, kameraadschap en gezondheid (Moyes, 2014).

In de wachtkamer moet een speciale ruimte worden gebruikt waar konijnen en andere exotische huisdieren weg kunnen zitten van katten of blaffende honden (zelfs het gebruik van verschillende kanten van de wachtruimte kan helpen) (Mancinelli, 2015). Idealiter is er een gescheiden wachtruimte voor konijnen, maar dit is onwaarschijnlijk in de meeste veterinaire kliniek opstellingen. Als een gescheiden wachtruimte mogelijk is, is het aan te raden om plekken te creëren waar de konijnen zich kunnen "verschuilen" en een uitkijkplek hebben (AniCura, z.d.). Daarnaast is het van belang dat het een rustige plek is en de transport box afgedekt kan worden (Cat Friendly Clinic, z.d.). Indien mogelijk, is het een oplossing om routinematige afspraken in een bepaald uur te plannen die voor konijnen bestemd is. Hoewel dit de noodsituaties voor andere soorten niet zal stoppen, zou het het aantal potentiële roofdieren in de buurt in die tijd moeten beperken. Een extra optie is om de konijnafspraken in de ochtenden te plannen, mits dit ook mogelijk is voor de eigenaar, zodat de konijnen onderzocht kunnen worden voordat er andere diersoorten in de kliniek zijn geweest. Konijnen kunnen namelijk al stress krijgen door de geur van roofdieren. Als extra optie is het mogelijk om handdoeken te verstrekken, die de eigenaar over de transport box kan leggen. Dit voorkomt ongewenste hinder en stress (Speight, 2018). Een laatste optie is om klanten de mogelijkheid te bieden om te wachten in de auto, dit vermindert de stress van te moeten wachten in de wachtkamer (Speight, 2018).

Behandelkamer inrichting

Er moet een specifieke ruimte beschikbaar zijn speciaal voor de behandeling van konijnen. Als dit niet mogelijk is, moet worden geprobeerd te voorkomen dat een prooidiersoort wordt onderzocht onmiddellijk nadat er een roofdiersoort in de kamer is geweest (met name fretten en roofvogels). Handen wassen na het hanteren van een roofdiersoort en het schoonmaken van de kamer voor het binnenlaten en aanraken van een konijn is verplicht (Mancinelli, 2015). Waar mogelijk heeft het personeel schone kleding aan, zodat er zelfs niet de geur van roofdieren op zit, aangezien dit stress kan veroorzaken voor het konijn (Moyes, 2014).

Veel konijnen zijn het niet gewend behandeld te worden en ervaren het als traumatisch en onaangenaam. Het is het beste om het onderzoek zittend op de vloer uit te voeren met het konijn. Op deze manier, als ze in paniek raken en proberen te ontsnappen hebben ze niet een significante hoogte om van te vallen, welke tot letsel kan leiden. Zorg ervoor dat het onderzoek wordt uitgevoerd op een handdoek of rubberen mat, vooral als het onderzoek plaats vindt op een behandeltafel, hierdoor krijgen de konijnen grip en een veilige ondergrond (Speight, 2018). Daarnaast kunnen de konijnen ook op een vriendelijke manier in de handdoek worden gewikkeld voor een veilig onderzoek (Moyes, 2014).

In de behandelkamer kunnen op verschillende manieren posters worden weergegeven met informatie over verschillende konijnenonderwerpen zoals voeding, vaccinaties, castratie en huisvesting, om informatie over te brengen op de klant. Een "konijntasje" kan worden samengesteld en aangeboden worden aan eigenaren bij de eerste vaccinaties of castratie. De verpakking kan een voedselmonster en folders bevatten (Speight, 2018).

Consult

Een op maat gemaakt konijnenhistorieformulier is handig als gids voor de belangrijke vragen die niet mogen missen. Deze formulieren zijn overal verkrijgbaar via internet of kunnen worden gepersonaliseerd naar de keuze van de arts (Mancinelli, 2015). Het heeft de voorkeur om de transport box op de grond te plaatsen en te openen, zodat het konijn kan wennen aan de nieuwe omgeving (Moyes, 2014). Ondertussen kan dan de klinische geschiedenis worden besproken (Speight, 2018). Het is belangrijk om alles klaar te hebben voordat het lichamelijk onderzoek is begonnen, dus het hanteren van het konijn wordt tot een minimum beperkt (Mancinelli, 2015). Een correcte en veilige hanteringstechniek is essentieel. Konijnen hebben een relatief delicaat skelet dat zeven tot acht procent van hun totale lichaamsgewicht uitmaakt, maar ze hebben sterke en goed ontwikkelde spieren. Correcte, zachte en kalme behandeling is uiterst belangrijk om verwondingen aan de wervelkolom en lange botten te voorkomen (Mancinelli, 2015).

Tekenen van pijn kunnen herkennen en ernaar handelen is absoluut noodzakelijk. Konijnen die pijn hebben kunnen een van de volgende symptomen vertonen: bruxisme, abdominaal persen, verminderde eetlust of anorexia, gebrek aan of stopzetting van fecale uitwerpselen, gebogen houding, ongeïnteresseerd in de omgeving, kauwen op een bepaald gebied, enz. The Rabbit Grimace Scale, ontwikkeld door Newcastle University, is een goede gids over pijn beoordelen en kan worden gebruikt in combinatie met het herkennen van de bovenstaande symptomen. Ga er altijd vanuit dat als iets pijnlijk is aan een andere soort dan is het voor een konijn ook pijnlijk (Speight, 2018).

Opname

In veel gevallen moeten konijnen in het ziekenhuis worden opgenomen om een gedegen diagnostisch plan uit te kunnen voeren en een passende behandeling te krijgen. Er zijn zeer weinig geneesmiddelen die een vergunning hebben voor gebruik bij exotische soorten en daarom kan het nodig zijn om geneesmiddelen te gebruiken die voor andere veterinaire soorten of mensen zijn goedgekeurd. Door de eigenaar gegeven toestemming voor het off-label gebruik van geneesmiddelen moet worden verkregen (Mancinelli, 2015).

Als na onderzoek blijkt dat het konijn moet worden opgenomen, moet die worden gehuisvest met een metgezel en een vertrouwd item. Daarnaast moeten ze uit de buurt van "roofdieren" geplaatst worden en met voorkeur in een opnamehok dicht bij de grond. In het opnamehok moet een kattenbak of ruimte zijn met een vertrouwd substraat. Het opnamehok moet zo groot mogelijk zijn zodat het konijn in volledige rek kan liggen en comfortabel kan bewegen. Hokken kunnen zijn bekleed met kranten, bedekt met hooi, of beddengoed kan worden aangeboden, zolang het konijn probeert het niet te eten (Speight, 2018). Dekens, handdoeken of zacht beddengoed kunnen in specifieke gevallen nodig zijn, zoals wanneer een konijn met scheve kop wordt aangeboden, om trauma te voorkomen als het zijn evenwicht niet kan behouden of om te voorkomen dat een wond vuil wordt (Mancinelli, 2015).

Een verberg box zou ook moeten worden aangeboden, zodat het konijn zich veiliger en minder zichtbaar voelt. Dit kan een eenvoudige kartonnen doos zijn die wordt weggegooid na gebruik, een plastic doos die kan worden schoongemaakt tussen patiënten door of de transport box van het konijn (Speight, 2018). Ook is het van belang dat de konijnen in het opnamehok hetzelfde voer krijgen als gewend en op dezelfde manier als gewend kunnen drinken (Moyes, 2014). Veranderen van het voedsel van een reeds ziek konijn veroorzaakt waarschijnlijk verdere problemen, dus zelfs als het dieet van het konijn slecht is, is het beter om dieetveranderingen te laten tot het konijn is hersteld (Speight, 2018).

Konijnen zijn bijzonder gevoelig voor hitte en stress, de omgevingstemperaturen moeten daarom worden gecontroleerd. Er moet een kale plek aanwezig zijn in het opnamehok waar de konijnen de gelegenheid hebben om de eigen lichaamstemperatuur te regelen (Moyes, 2014). Met een kale plek in het opnamehok wordt bedoeld enkel een vloer zonder eventuele bedekking door handdoeken en dergelijke. Daarnaast is het aan te raden om eventuele (vloer)verwarming in de hokken te installeren die handmatig ingesteld kan worden. Konijnen zijn vatbaar voor hittestress wanneer de omgevingstemperatuur boven 22 ° C stijgt. Idealiter zou de temperatuur tussen 17 ° C en 22 ° C moeten worden gehouden (Mancinelli, 2015).

Overweeg altijd de mogelijkheid om tegelijkertijd een metgezel van een konijn in het ziekenhuis te laten opnemen. Dit vermindert stress, helpt bij het herstel en vermijdt gevechten wanneer het konijn opnieuw wordt geïntroduceerd in de huiselijke omgeving (Mancinelli, 2015). Een probleem bij het bij elkaar houden van konijnen in de opname is het in de gaten houden van wat het zieke konijn eet/drinkt en dat moeten doorgeven. Als het opnamehok groot genoeg is kan de behuizing in tweeën worden gedeeld met een gaasbarrière zodat de konijnen elkaar nog kunnen zien en ruiken, maar individueel kunnen worden gevolgd. Mocht dit niet lukken plaats dan een grote draag / hondenkrat in de kooi en ruil de konijnen elke paar uur om (Speight, 2018).

Konijnen kunnen zich vervelen en gefrustreerd raken als ze niets te doen hebben, vooral als de opname langdurig is. Er kunnen veilige konijnenspeeltjes en andere voorwerpen worden gebruikt om de omgeving te verrijken (Mancinelli, 2015). Oefeningen buiten de kooi kunnen in sommige gevallen helpen. Het kan de darmmotiliteit stimuleren en verveling verlichten. Als er geen klein en veilig grasveld beschikbaar is bij de kliniek, kan er dagelijks een korte en gecontroleerde periode buiten de kooi op de afdeling worden gebruikt (Mancinelli, 2015). Tijdens het verblijf in de kliniek moeten konijnen dagelijks worden beoordeeld (of vaker in kritieke gevallen) en de inname van voedsel en water, fecale en urinaire output en het lichaamsgewicht moeten dagelijks worden geregistreerd. Hiervoor kan een specifiek opnameformulier worden gebruikt. Veel konijnen worden in het ziekenhuis opgenomen om medische behandeling te krijgen of om een chirurgische of andere procedure te ondergaan (Mancinelli, 2015). Vroeg in de dag operaties plannen is nuttig om stress te verminderen en het konijn voldoende tijd te geven om te herstellen van een verdovingsmiddel en om te worden gecontroleerd (Mancinelli, 2015).

Analgesie

Het is essentieel om voorbereid te zijn en alle uitrusting klaar te hebben voordat je het konijn uit zijn kooi haalt om het hanteren en de stress te verminderen. Als het konijn onder anesthesie gaat, moet het konijnen worden gewogen en moet de juiste dosis worden berekend voor elk geneesmiddel dat in de perioperatieve periode moet worden toegediend. Nooddoses voor geneesmiddelen moeten worden berekend en de geneesmiddelen moeten bij de hand liggen om tijdverspilling in geval van nood te voorkomen. Uit een onderzoek blijkt dat de meeste sterfgevallen bij konijnen binnen drie uur na anesthesie plaatsvinden. Nauwgezette postoperatieve monitoring is daarom essentieel om complicaties te voorkomen (Mancinelli, 2015).

Vloeibare therapie

Het dagelijkse onderhoudstarief voor konijnen is iets hoger dan bij honden en katten: 4 ml / kg / uur of 80-100 ml / kg / 24 uur (Bament & Goodman, 2014). Vloeistoffen kunnen worden toegediend via subcutane, orale, intraveneuze of intraossale routes. De geselecteerde route hangt af van de toestand van het konijn en de reden voor medicatie. Alle vloeistoffen moeten worden opgewarmd tot lichaamstemperatuur voorafgaand aan toediening (Speight, 2018).

Ontslag uit de dierenkliniek

De ontslagafpraak moet worden beschouwd als een gelegenheid om met de eigenaar van het konijn de bevindingen van de uitgevoerde diagnostische procedures te bespreken, om röntgenfoto's of andere afbeeldingen te laten zien, of om de operatie te bespreken. Het is belangrijk om alles correct uit te leggen en te laten zien hoe alle voorgeschreven medicatie moet worden toegediend, omdat dit het vertrouwen van de eigenaar bij de dierenarts versterkt. Als thuis ondersteunende voeding nodig is, wordt duidelijk aangegeven hoeveel voerformule het konijn nodig heeft en wordt het wachten op het toedienen van het laatste voer voor de eigenaar vaak zeer op prijs gesteld. Instructies op een ontslagformulier schrijven en stap voor stap uitleggen is meestal erg nuttig. Er moet een noodnummer worden gegeven voor elk probleem en een nieuwe afspraak moet indien nodig opnieuw worden gepland (Mancinelli, 2015).

Verwijzingen

Verwijzingen kunnen worden overwogen wanneer een procedure of de verzorging van een konijn buiten het competentiegebied valt. Dit mag niet worden beschouwd als een mislukking. Integendeel, het toont aan dat de konijnenpatiënt de best mogelijke zorg krijgt. Een telefoonnummer direct bij de hand hebben van een specialist is altijd handig en het personeel mag niet bang zijn om op elk moment advies te vragen. Bij twijfel is dit altijd de beste keuze (Mancinelli, 2015).

Vaccinaties

Konijnen hebben twee jaarlijkse vaccinaties nodig. Nobivac Myxo-RHD (MSD Animal Health) biedt bescherming tegen myxomatose en virale hemorrhagie bij konijnen ziekte (RVHD) 1 en kan worden gegeven vanaf vijf weken oud. Filavac K + C (Filavie) biedt bescherming tegen spanning 1 en 2 van RVHD en wordt gegeven vanaf een leeftijd van tien weken. Beide vaccinaties zijn essentieel voor bescherming, hoewel er nog steeds veel eigenaren zijn die niet op de hoogte zijn van de RVHD2-dreiging. Klanten e-mailen om hen te adviseren van de noodzaak om hun konijnen te vaccineren is vaak nodig, omdat veel eigenaren niet op de hoogte zijn van de noodzaak om hun konijnen te vaccineren (Speight, 2018). De stress tijdens het vaccineren moet worden beperkt door de genoemde maatregelen voor het transport, bezoek, wachtkamer, behandelkamer en consult in acht te nemen.

Cliëntavonden

De meeste konijnenbezitters willen graag leren om correct voor de konijnen te zorgen. Deze informatie kan worden doorgegeven via clinics of klantavonden, afhankelijk van wat het beste uitkomt voor de kliniek. Deze kunnen worden uitgevoerd door dierenartsen of assistentes. Gast sprekers kunnen worden uitgenodigd vanaf bedrijven om te spreken, zoals MSD Animal Health of personeel uit de kliniek die vertrouwen hebben in het spreken over konijnengerelateerde onderwerpen. Goede onderwerpen om te behandelen zijn onder meer: correcte voeding, castratie en gezelschap, vaccinaties, huisvesting en omgeving, huiskonijnen, gebruikelijke gezondheidsproblemen en tandheelkundige aandoeningen.

Personeel

Het veterinaire personeel moet worden getraind in de basisprincipes van konijnenhouderij, voeding, medische zorg en castratie. Veterinair personeel dat met deze huisdieren werkt, moeten konijnen correct en veilig kunnen hanteren en in bedwang houden. Een kwalificatie in het verzorgen van exotische huisdieren is beschikbaar als het personeel hierover een opleiding wil volgen. Dierenartsen die met konijnen te maken hebben, moeten zich natuurlijk op de hoogte houden van elementaire konijnengeneeskunde en chirurgische zaken, voeding, voortplanting en andere feiten. Op internet is een grote hoeveelheid informatie te vinden. Ook zijn er op maat gemaakte konijnenboeken beschikbaar, evenals webinars en lezingen specifiek gericht op de arts. In de afgelopen tien jaar zijn de door peer-reviewed beoordeelde publicaties toegenomen (Mancinelli, 2015).

Communicatie

Goede communicatie met andere medewerkers en eigenaren is altijd de sleutel tot succes. Leg uit welke procedures worden uitgevoerd en waarom deze worden uitgevoerd. Houd eigenaren altijd op de hoogte in plaats van te verwachten dat ze het begrijpen. Veel eigenaren zijn emotioneel erg gehecht aan hun huisdieren en zijn misschien erg blij met updates en informatie over hun huisdieren in de kliniek (Mancinelli, 2015).

Website en Social Media

Veel klinieken hebben nu websites en/of een Facebook-pagina met een speciale sectie voor konijnen. Dit kan een extra stimulans zijn voor eigenaren van gezelschapsdieren om specifiek advies in te winnen over vervoer, chirurgie, eerste hulp of algemene zorg. Het is natuurlijk essentieel om ervoor te zorgen dat de pagina wetenschappelijk correct is, maar tegelijkertijd aantrekkelijk en gemakkelijk te begrijpen is voor eigenaren (Mancinelli, 2015).

3.3 Welke stappen zijn er nodig om als kliniek het Rabbit Friendly certificaat te behalen?

Naast de eerder genoemde maatregelen moeten er ook nog andere stappen worden ondernomen om het Rabbit Friendly certificaat te behalen. The Rabbit Welfare Association and Fund heeft een regeling voor veterinaire klinieken om een konijnenvriendelijke kliniek te worden. Voltooiing van een vragenlijst is vereist, en klinieken worden beoordeeld als zilver of goud, afhankelijk van de criteria waaraan ze voldoen (Speight, 2018). Bij het invullen van de vragenlijst moeten er foto's worden bijgevoegd van de opname(hokken) en de wachtkamer. De volledige vragenlijst is te raadplegen in bijlage III. "Vragenlijst aanmelding Rabbit Friendly". Door middel van de vragenlijst moet zichtbaar worden dat de stress in de wachtkamer en opname tot een minimum wordt beperkt en dat alle moderne konijnenprotocollen worden toegepast (Rae, 2020).

Na het invullen van de vragenlijst bekijkt de dierenarts van het RWAf de aanvraag en wordt er besloten of de kliniek konijnvriendelijk is of niet. De voorwaarden voor aanmelding als een Rabbit Friendly kliniek is dat de kliniek lid moet zijn bij het RWAf. Lidmaatschap voor klinieken in het VK bedraagt €55 en maximaal €100 in andere delen van de wereld (Rae, 2020). Het lidmaatschap geeft de dierenartsen toegang tot advies van de gespecialiseerde RWAf adviseur Richard Saunders BSc (Hons), BVSc, MSB, CBiol, DZooMed (Mammalian), MRCVS, RCVS Specialist in Zoo and Wildlife Medicine, RWAf Veterinary Adviser. Richard brengt ook driemaandelijke updates uit over de laatste ontwikkelingen op het gebied van konijnengeneeskunde en al de klinische personeelsleden krijgen een aanzienlijke korting wanneer er een conferentie wordt bijgewoond (RWAf, z.d.).

Behalve de kosten van het lidmaatschap zijn er geen kosten verbonden aan het Rabbit Friendly concept. Wel zijn er kosten verbonden aan het inrichten van de kliniek volgens de maatregelen genoemd in sub paragraaf 3.2, zoals een gescheiden wachtkamer, behandelkamer en opname voor de konijnen. De kosten die verbonden zijn aan de maatregelen zijn afhankelijk per kliniek vanwege de bestaande inrichting van een kliniek.

H4. Discussie

De discussie geeft een reflectie op het uitgewerkte onderzoek. Daarnaast geeft de discussie eventuele mogelijkheden voor vervolgonderzoek.

4.1 De discussie

Het onderzoek is opgezet, aangezien er meer aandacht moet komen voor de gezondheids- en welzijnsvoordelen van gezelschap voor huisdierkonijnen. Voor het onderzoek van dit rapport is er een vragenlijst gebruikt om beter inzicht te krijgen in het Rabbit Friendly concept en het behalen van het certificaat voor Rabbit Friendly. Deze vragenlijst is vervolgens afgenomen bij Rae, een contactpersoon van het Rabbit Welfare Association & Fund. Op basis hiervan kan gesteld worden dat de resultaten hetzelfde zouden zijn bij andere contactpersonen en dat de resultaten van het onderzoek valide zijn.

Uit de antwoorden op de vragen bleek dat de RWA al meer dan 20 jaar konijneigenaren adviseert om een Rabbit Friendly kliniek te vinden. Een Rabbit Friendly kliniek kan door de konijneigenaren gevonden worden door de Rabbit Friendly-lijst van het RWA te raadplegen. Een dierenkliniek komt op de Rabbit Friendly-lijst te staan door zichtbare maatregelen te nemen voor welzijnsverbetering en zich daarna aan te melden voor de lijst door middel van een vragenlijst in te vullen. Na het invullen van de vragenlijst voor aanmelding, wordt de aanvraag door een dierenarts beoordeeld. Naast het nemen van maatregelen in de kliniek is het een vereiste om lid te zijn van de RWA. Lidmaatschap is €55 in het VK en maximaal €100 in andere delen van de wereld. Deze resultaten zijn in overeenstemming met de verwachting dat het Rabbit Friendly concept zichtbare maatregelen voor welzijnsverbetering betreft konijnen vereist, dat er kosten aan de aanmelding verbonden zijn en dat aanmelding voor het Rabbit Friendly concept mogelijk is in Nederland. Een verklaring voor de resultaten is dat de eisen voor het Rabbit Friendly concept in elk land hetzelfde zullen zijn om dezelfde kwaliteit aan te houden.

Na een terugblik op het onderzoek komen er enkele punten naar voren die twijfel kunnen geven. Ondanks dat de resultaten betreft het Rabbit Friendly concept in overeenstemming zijn met de verwachtingen is het de vraag of dat een metgezel meebrengen naar een bezoek het waard is gezien de eventuele stress die het konijn kan krijgen. In overweging met de maatregelen om stress te verminderen en het feit dat een konijn scheiden van een paar of een groep de binding onherstelbaar kan beschadigen en kan leiden tot agressie en gedragsproblemen over herintroductie (Moyes, 2014), is het wel aan te raden om een metgezel mee te nemen. Een andere vraag kan zijn of het onderzoek valide is aangezien één contactpersoon van het Rabbit Welfare Association & Fund is benaderd, aangezien er vanuit kan worden gegaan dat de contactpersonen dezelfde informatie afgeven is dit geen punt betreft de validiteit.

Het onderzoek is een aanvulling op bestaande literatuur over het Rabbit Friendly concept, omdat eerdere literatuur geen concreet volledig antwoord hebben gegeven voor het Rabbit Friendly concept voor Nederlandse dierenklinieken, met nadruk op zichtbare welzijnsverbetering voor konijnen en de aanmelding voor het Rabbit Friendly concept.

Op basis van het onderzoek voor dit rapport zouden Nederlandse dierenklinieken in het vervolg een concreet antwoord hebben over het Rabbit Friendly concept, betreft het belang hiervan, de inhoud en de aanmelding. Hierbij moet wel rekening worden gehouden met dat het onderzoek zich enkel heeft gefocust op het Rabbit Friendly concept in combinatie met dierenklinieken en niet op de behoefte van consumenten. Het advies voor een eventueel vervolgonderzoek is om een behoefte onderzoek uit te voeren onder consumenten voor het Rabbit Friendly concept, om te achterhalen of er behoefte is naar het Rabbit Friendly concept onder konijneigenaren en hoe het concept wordt ervaren in een Nederlandse dierenkliniek.

H5. Conclusie en aanbevelingen

De conclusie geeft antwoord op de deel- en hoofdvragen. Naast het antwoord op de deel- en hoofdvragen worden er ook aanbevelingen benoemd.

5.1 De conclusie en aanbevelingen

Voor een dierenkliniek zijn er verschillende maatregelen om zichtbare welzijnsverbetering voor konijnen te bereiken. Voor de maatregelen moet er rekening worden gehouden met de indeling van de volgende ruimtes; wachtkamer, behandelkamer(s) en de opname. Daarnaast dient er rekening te worden gehouden met de behandeling van het konijn. Als laatste is het van belang om het personeel, de communicatie en promotie in gedachten te houden. De maatregelen staan per onderwerp beschreven in sub paragraaf 3.2 "Wat voor maatregelen moeten er worden genomen in de kliniek om zichtbare welzijnsverbetering te bereiken voor de konijnen?". Niet enkel het nemen van maatregelen zorgt ervoor dat de kliniek op de Rabbit Friendly lijst komt te staan. Als procedure geldt dat er een vragenlijst moet worden ingevuld door de kliniek. Na het invullen van de vragenlijst bekijkt de dierenarts van het RWAf de aanvraag en wordt er besloten of de kliniek konijnvriendelijk is of niet. De procedure voor aanmelding als Rabbit Friendly kliniek kan enkel worden aangevraagd als de kliniek lid is van de RWAf. Lidmaatschap voor klinieken in het VK bedraagt €55 en maximaal €100 in andere delen van de wereld (Rae, 2020). Naast de lidmaatschapskosten en eventuele kosten voor het nemen van de maatregelen zijn er geen overige kosten verbonden aan het Rabbit Friendly concept. Door het nemen van de maatregelen die benoemd zijn en het aanmelden van de kliniek bij het Rabbit Friendly concept wordt het welzijn van konijnen zichtbaar verbeterd in een dierenkliniek.

Het is aan te raden dat klinieken zich aansluiten bij het Rabbit Friendly concept voor onderscheiding en duidelijke welzijnsverbetering voor de konijnen. De te nemen maatregelen zijn toepasbaar in alle dierenklinieken die konijnen behandelen.

Bibliografie

- Aeres Hogeschool Dronten. (2018, september 27). *checklist schriftelijk rapporteren*. Opgeroepen op 11 1, 2018, van aeroport aeres: <https://aerport.aeres.nl/organisatie/CAH/organisatie/studie-info/Checklist%20schriftelijk%20rapporteren/Forms/AllItems.aspxhttps://aerport.aeres.nl/organisatie/CAH/organisatie/studie-info/Checklist%20schriftelijk%20rapporteren/Forms/AllItems.aspx>
- Alle cijfers. (z.d.). *Informatie over Nederland*. Opgeroepen op april 23, 2020, van allecijfers: <https://allecijfers.nl/nederland/>
- AniCura. (z.d.). *Cat Friendly: katten dierenarts*. Opgeroepen op juni 3, 2020, van anicura: <https://www.anicura.nl/behandelingen-diensten/kat/cat-friendly/>
- BVA. (2020, Januari). *Huiskonijnen huisvesten in paren of compatibele groepen*. Opgeroepen op maart 18, 2020, van bva: <https://www.bva.co.uk/take-action/our-policies/housing-pet-rabbits-in-pairs-or-compatible-groups/>
- BVA;BVZS;BSAVA. (2020, januari). *BVA, BVZS and BSAVA policy position on*. Opgeroepen op april 23, 2020, van bva-bvzs-and-bsava-policy-position-on-housing-pet-rabbits-in-compatible-pairs-or-groups-exec-summary-jan-2020: <file:///C:/Users/bober/Downloads/bva-bvzs-and-bsava-policy-position-on-housing-pet-rabbits-in-compatible-pairs-or-groups-exec-summary-jan-2020.pdf>
- Cat Friendly Clinic. (z.d.). *Cat Friendly Clinic*. Opgeroepen op juni 3, 2020, van catfriendlyclinic: https://catfriendlyclinic.org/app/uploads/2018/05/CFC_Client_Leaflets_NL.pdf
- Cat Friendly Clinic. (z.d.). *Find a Cat Friendly Clinic*. Opgeroepen op mei 8, 2020, van catfriendlyclinic: <https://catfriendlyclinic.org/cat-owners/find-a-clinic/page/141/>
- Cat Friendly Clinic. (z.d.). *Wat is een katvriendelijke kliniek?* Opgeroepen op mei 8, 2020, van catfriendlyclinic: <https://catfriendlyclinic.org/cat-owners/what-is-a-cat-friendly-clinic/>
- Colenbrander, E. (2018, december 12). *Dierenwelzijn nieuw verdienmodel dierenarts*. Opgeroepen op april 23, 2020, van nieuwe oogst: <https://www.nieuweoogst.nl/nieuws/2018/12/12/dierenwelzijn-nieuw-verdienmodel-dierenarts>
- Dibevo. (2017, januari 10). *Meer dan 4 miljoen huishoudens hebben één of meer huisdieren*. Opgeroepen op april 23, 2020, van Dibevo: <https://dibevo.nl/pers/meer-dan-4-miljoen-huishoudens-hebben-een-of-meer-huisdieren>
- Dieren welzijnsweb. (z.d.). *Vijf vrijheden*. Opgeroepen op mei 4, 2020, van dierenwelzijnsweb: <https://www.dierenwelzijnsweb.nl/nl/dierenwelzijnsweb/dierenwelzijn/vijf-vrijheden.htm>
- Dieren welzijnsweb. (z.d.). *Waarden*. Opgeroepen op mei 4, 2020, van dierenwelzijnsweb: <https://www.dierenwelzijnsweb.nl/nl/dierenwelzijnsweb/dierenwelzijn/waarden.htm>
- Dieren welzijnsweb. (z.d.). *Wet- en regelgeving*. Opgeroepen op mei 4, 2020, van dierenwelzijnsweb: <https://www.dierenwelzijnsweb.nl/nl/dierenwelzijnsweb/dierenwelzijn/wet-en-regelgeving.htm>

- Dierenwelzijnsweb. (2010, maart 29). *Verwijzing naar vijf vrijheden vaak niet correct*. Opgeroepen op mei 8, 2020, van dierenwelzijnsweb:
<https://www.dierenwelzijnsweb.nl/nl/dierenwelzijnsweb/show/Verwijzing-naar-vijf-vrijheden-vaak-niet-correct.htm>
- Dierenwelzijnsweb. (z.d.). *Wet- en regelgeving*. Opgeroepen op mei 4, 2020, van dierenwelzijnsweb:
<https://www.dierenwelzijnsweb.nl/nl/dierenwelzijnsweb/dierenwelzijn/wet-en-regelgeving.htm>
- Dierenartscombinatie Gorredijk. (z.d.). *Wat is een Cat Friendly Clinic of katvriendelijke kliniek?* Opgeroepen op april 23, 2020, van dierenartsgorredijk:
<https://www.dierenartsgorredijk.nl/uploads/dac/docs/dac/513/1-wat-is-een-katvriendelijke-kliniek.pdf>
- Dierenkliniek Duurstede. (z.d.). *Konijnen*. Opgeroepen op mei 4, 2020, van dierenkliniekduurstede:
<https://www.dierenkliniekduurstede.nl/konijnen/>
- Dierenkliniek Wateringse Veld. (z.d.). *Fear Free*. Opgeroepen op april 23, 2020, van dierenkliniekwv:
<https://www.dierenkliniekwv.nl/basiszorg/fear-free>
- Dingemanse, K. (2013, november 4). *Interview en enquête in je scriptie*. Opgeroepen op maart 27, 2020, van scribbr: <https://www.scribbr.nl/onderzoeksmethoden/interview-enquete-in-je-scriptie/>
- Fear Free Pets. (z.d.). *Find a Fear Free Certified Practice near you*. Opgeroepen op mei 8, 2020, van fearfreepets: https://fearfreepets.com/certified-practice-directory?p=2&category=0&zoom=15&is_mile=0&directory_radius=0&view=grid
- Fear Free Pets. (z.d.). *Wat is Fear Free?* Opgeroepen op mei 8, 2020, van fearfreepets:
<https://fearfreepets.com/about/what-is-fear-free/>
- Foeke van der Zee. (2017). *Interview en interviewtechnieken*. Opgeroepen op maart 27, 2020, van hulpbijonderzoek: <https://hulpbijonderzoek.nl/online-woordenboek/interview/>
- Heinen, T. (2018, december 27). *9 manieren om jezelf te onderscheiden van de concurrent*. Opgeroepen op mei 8, 2020, van business.trustedshops:
<https://business.trustedshops.nl/blog/onderscheiden-van-concurrent>
- KNMvD. (z.d.). *Hoeveel (vee)dieren telt Nederland?* Opgeroepen op april 23, 2020, van dierarts:
<https://www.dierenarts.nl/hoeveel-dieren-telt-nederland/>
- Konijnen.nl. (z.d.). *Konijndeskundige dierenartsen*. Opgeroepen op mei 7, 2020, van konijnen:
https://www.konijnen.nl/nieuw/konijnendokter_ed.php#Gelderland
- Mancinelli, E. (2015, januari 26). *Is your practice rabbit friendly?* Opgeroepen op mei 11, 2020, van vettimes: <https://www.vettimes.co.uk>
- Marktdata. (2017, december 8). *ontwikkelingen en trends veterinaire sector*. Opgeroepen op mei 7, 2020, van marktdata: <https://www.marktdata.nl/nieuws/Ontwikkelingen-en-trends-veterinaire-sector1>
- Mellor, D. (2017, augustus 9). *Operational Details of the Five Domains Model and Its Key Applications to the Assessment and Management of Animal Welfare*. Opgeroepen op mei 9, 2020, van ncbi: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5575572/>

- Metro. (2019, augustus 26). *Liefde voor huisdier(en) gaat steeds verder*. Opgeroepen op mei 4, 2020, van metronieuws: <https://www.metronieuws.nl/in-het-nieuws/2019/08/liefde-voor-huisdieren-gaat-steeds-verder>
- Moyes, S. (2014, november 21). *Caring for rabbits in practice*. Opgeroepen op april 23, 2020, van caringforrabbitsinpractice: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1111/vnj.12128>
- PDSA. (z.d.). *Het huis van je konijnen*. Opgeroepen op maart 18, 2020, van pdsa: https://www.pdsa.org.uk/taking-care-of-your-pet/looking-after-your-pet/rabbits/creating-the-ideal-home-for-your-rabbits#_ftn1
- Rae. (2020, mei 12). Rabbit Friendly concept. (B. Berendsen, Interviewer)
- RWAF. (z.d.). *Rabbit Friendly Vet list*. Opgeroepen op mei 8, 2020, van rabbitwelfare.co: <https://rabbitwelfare.co.uk/rabbit-welfare-association-fund/our-work/rabbit-friendly-vets/rabbit-friendly-vet-list/>
- RWAF. (z.d.). *Rabbit Friendly vetlist*. Opgeroepen op mei 12, 2020, van rabbitwelfare: <https://rabbitwelfare.co.uk/rabbit-care-advice/rabbit-friendly-vets/rabbit-friendly-vet-list/>
- RWAF. (z.d.). *RWAF Vet List Application*. Opgeroepen op mei 12, 2020, van rabbitwelfare: <https://rabbitwelfare.co.uk/rabbit-vets/rwaf-vet-list-application/>
- Ryan, S., Bacon, H., Endenburg, N., Hazel, S., Jouppi, R., Lee, N., . . . Takashima, G. (2019, april 26). *WSAVA Animal Welfare Guidelines*. Opgeroepen op mei 9, 2020, van <https://doi.org/10.1111/jsap.12998>: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/jsap.12998>
- Speight, C. (2018, mei 15). *How to be a rabbit-friendly practice*. Opgeroepen op april 23, 2020, van howtobearabbitfriendlypractice: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/17415349.2018.1450691>
- Verhoeven, P. (2020, februari 26). *Bloeddonaties bij de dierenbloedbank: 'Dertig jaar geleden had ik je voor gek verklaard'*. Opgeroepen op april 22, 2020, van volkskrant: <https://www.volkskrant.nl/cultuur-media/bloeddonaties-bij-de-dierenbloedbank-dertig-jaar-geleden-had-ik-je-voor-gek-verklaard~bcdd8379/>
- Vetvisuals. (z.d.). *Verandering van de veterinaire markt*. Opgeroepen op april 23, 2020, van vetvisuals: <https://www.vetvisuals.com/shop/dierenartsen-steeds-meer-onder-druk/>

Bijlagen

Bijlage I. Vragenlijst interview RWAF

Nederlands

1. Waaruit is het Rabbit Friendly concept ontstaan?
2. Wat houdt het Rabbit Friendly concept in?
3. Wat voor maatregelen moeten er worden genomen in de kliniek om zichtbare welzijnsverbetering te bereiken voor de konijnen?
4. Welke procedures zijn nodig voor het Rabbit Friendly certificaat?
5. Hoe behaalt een kliniek het Rabbit Friendly certificaat?
6. Hoe komt een kliniek op de Rabbit Friendly lijst te staan?
7. Welke kosten zijn verbonden aan het Rabbit Friendly concept?
8. Zijn er cursussen om het Rabbit Friendly concept te behalen?
9. Is het al mogelijk om als Nederlandse kliniek het certificaat te behalen?

English

1. Whence is the Rabbit Friendly concept originated?
2. What does the Rabbit Friendly concept entail?
3. What measures should be taken in the clinic to achieve visible welfare improvement for the rabbits?
4. What procedures are required for the Rabbit Friendly certificate?
5. How does a clinic obtain the Rabbit Friendly certificate?
6. How does a clinic get on the Rabbit Friendly list?
7. What costs are associated with the Rabbit Friendly concept?
8. Are there courses to achieve the Rabbit Friendly concept?
9. Is it already possible to obtain the certificate as a Dutch clinic?

Bijlage II. Resultaten interview

English

1. Whence is the Rabbit Friendly concept originated?

I can not say where it originated, but RWAF have been advising rabbit owners to find a 'rabbit savvy' or 'rabbit friendly' vet for over 20 years.

2. What does the Rabbit Friendly concept entail?

Vet practices that have been assessed and based on their responses to a survey they are either classed as 'rabbit friendly' or not.

3. What measures should be taken in the clinic to achieve visible welfare improvement for the rabbits?

Each practice does this differently, there are no set rules, but we want to see that stress is minimised in the waiting room and kennels, and that all modern rabbit protocols are in place. There is no check list though.

4. What procedures are required for the Rabbit Friendly certificate?

Have you seen the questionnaire? The practice must be a member, and then submit the questionnaire to us with photos of the kennels and waiting room. Our vet then looks at them and decides if they are rabbit friendly or not.

5. How does a clinic obtain the Rabbit Friendly certificate?

As above.

6. How does a clinic get on the Rabbit Friendly list?

As above- be a vet practice member and submit the application, then be approved by our vet.

7. What costs are associated with the Rabbit Friendly concept?

Membership which is €55 in the UK and up to €100 in other parts of the world.

8. Are there courses to achieve the Rabbit Friendly concept?

Nothing for this application specifically.

9. Is it already possible to obtain the certificate as a Dutch clinic?

Yes if the practice is a member.

Nederlands

1. Waar komt het concept 'Konijnvriendelijk' vandaan?

Ik kan niet zeggen waar het vandaan komt, maar RWAF adviseert konijnenbezitters al meer dan 20 jaar een 'rabbit savvy' of 'rabbit friendly' dierenarts te vinden.

2. Wat houdt het concept Konijnvriendelijk in?

Dierenartspraktijken die zijn beoordeeld en op basis van hun antwoorden op een enquête worden ze al dan niet geclassificeerd als 'konijnvriendelijk'.

3. Welke maatregelen moeten in de kliniek worden genomen om zichtbare welzijnsverbetering voor de konijnen te bereiken?

Elke praktijk doet dit anders, er zijn geen vaste regels, maar we willen zien dat de stress in de wachtkamer en kennels tot een minimum wordt beperkt en dat alle moderne konijnenprotocollen worden toegepast. Er is echter geen checklist.

4. Welke procedures zijn vereist voor het Rabbit Friendly-certificaat?

Heeft u de vragenlijst gezien? De praktijk moet lid zijn en vervolgens de vragenlijst met foto's van de kennels en wachtkamer bij ons indienen. Onze dierenarts bekijkt ze dan en besluit of ze konijnvriendelijk zijn of niet.

5. Hoe verkrijgt een kliniek het Rabbit Friendly-certificaat?

Zoals hierboven.

6. Hoe komt een kliniek op de Rabbit Friendly-lijst?

Wees zoals hierboven een dierenartspraktijk lid en dien de aanvraag in, en wordt vervolgens goedgekeurd door onze dierenarts.

7. Welke kosten zijn verbonden aan het concept Konijnvriendelijk?

Lidmaatschap is €55 in het VK en maximaal €100 in andere delen van de wereld.

8. Zijn er cursussen om het Rabbit Friendly-concept te bereiken?

Niets specifiek voor deze toepassing.

9. Is het al mogelijk om het certificaat als Nederlandse kliniek te behalen?

Ja als de praktijk lid is.

Bijlage III. Vragenlijst aanmelding Rabbit Friendly (RWAF, z.d.)

Practice staff

Named Rabbit Advocate(s)

Please give the details of your practice Rabbit Advocate(s), maximum 2 people.

They may be any member of staff, who will be responsible for submitting the information, co-ordinating the process, and passing on information from RWAf to the practice. If this member of staff leaves, or passes the role on to another staff member subsequently, please let us know. They should have the seniority within the practice to carry out the role, such as a senior vet, vet nurse or practice manager, but do not need to be the head of the practice or its exotics department.

Contact 1

A1 First Name *

--

A2 Last Name *

11/11/2016

A3 Email *

Contact 2

A4 First Name

□

A5 Last Name

A6 Email

A7 Named Advocate

□ □ □ □ □

200 of 200 Character(s) left

Practice details

A8 Address

□ □ □ □ □

Paragraph Text

The image shows a presentation slide with a large, empty rectangular area in the center. On the right side, there are three vertical navigation buttons: a top button with an upward-pointing triangle, a middle button with a square, and a bottom button with a downward-pointing triangle. Along the bottom edge, there are two buttons: a left-pointing triangle on the left and a right-pointing triangle on the right. The entire slide is enclosed in a thin black border.

A9 Phone

A10 Fax

A11 Membership Number *

100 of 100 Character(s) left

* Please note you need to have up to date Veterinary Practice membership to apply. We will not hold applications in anticipation of a practice taking out membership at some future date

Please list all veterinary staff with an interest in rabbit medicine and surgery, listing their full names and qualifications.

A12 Veterinary Nurse(s)

1500 of 1500 Character(s) left

A13 Veterinary Surgeon(s)

1500 of 1500 Character(s) left

Advice and Care

B2 Do you advise all clients to vaccinate rabbits regularly annually?

- ☐ Yes
- ☐ No

B2 Do you advise all clients to neuter their rabbits?

- ☐ Yes
- ☐ No

B3 Approximately how many male rabbits do you neuter? eg per week/month? And at what age range do you recommend doing so?

1500 of 1500 Character(s) left

B4 Approximately how many female rabbits do you neuter? eg per week/month? And at what age range do you recommend doing so?

A text input field with a light gray border and a white background. It has a small upward arrow icon in the top right corner and a small downward arrow icon in the bottom right corner. The field is currently empty.

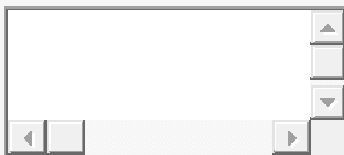
1500 of 1500 Character(s) left

B5 What is your practice policy on fasting pre-surgery?

A text input field with a light gray border and a white background. It has a small upward arrow icon in the top right corner and a small downward arrow icon in the bottom right corner. The field is currently empty.

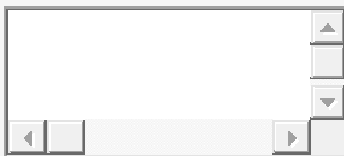
1500 of 1500 Character(s) left

B6 What is your practice policy for post-neutering analgesia?

A text input field with a light gray border and a white background. It has a small upward arrow icon in the top right corner and a small downward arrow icon in the bottom right corner. The field is currently empty.

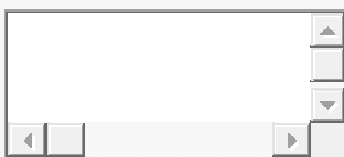
1500 of 1500 Character(s) left

B7 Do you carry a range of foods for hospitalised rabbits?

A text input field with a light gray border and a white background. It has a small upward arrow icon in the top right corner and a small downward arrow icon in the bottom right corner. The field is currently empty.

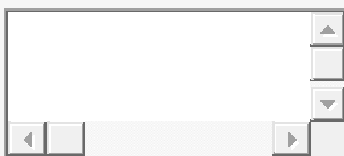
1500 of 1500 Character(s) left

B8 Which brands of commercial recovery diets do you keep/use at your practice?

A text input field with a light gray border and a white background. It has a small upward arrow icon in the top right corner and a small downward arrow icon in the bottom right corner. The field is currently empty.

1500 of 1500 Character(s) left

B9 Any home-made recovery diet options?

A text input field with a light gray border and a white background. It has a small upward arrow icon in the top right corner and a small downward arrow icon in the bottom right corner. The field is currently empty.

1500 of 1500 Character(s) left

B10 What fresh foods are available?

1500 of 1500 Character(s) left

B11 Do you have an area of outdoor space available for rabbits to forage, or to obtain forage from?

1500 of 1500 Character(s) left

B12 Do you ask owners to bring in familiar foods, bowls, bottles or other items?

1500 of 1500 Character(s) left

B13 Do you carry foods, including supportive care diets for rabbits for sale at your practice? If yes, which one(s)

1500 of 1500 Character(s) left

B14 What is your practice policy on admitting companions of rabbits under treatment?

1500 of 1500 Character(s) left

B15 What steps are taken to avoid disease transmission between rabbit patients at your practice?

1500 of 1500 Character(s) left

B16 Does your practice carry out new pet checks, puppy/kitten checks, MOTs for rabbits, or Rabbit Awareness Week Rabbit checks?

1500 of 1500 Character(s) left

B17 Do you provide client education handouts for rabbit owners? If so, please feel free to include copies of these, or let us know what topics are covered

1500 of 1500 Character(s) left

B18 Do you advise routine worming of rabbits? What protocol do you recommend and how frequently?

1500 of 1500 Character(s) left

Anaesthesia and Analgesia

C1 What is your practice policy on the use of gut motility drugs as part of procedures performed under anaesthetic, and if you use these, which products do you use?

1500 of 1500 Character(s) left

C2 What methods of keeping rabbits normothermic during procedures are used? what equipment is available for this purpose?

1500 of 1500 Character(s) left

C3 What injectable anaesthetic agents are used, and at what doses and routes? If you use different regimes for different scenarios, please list all

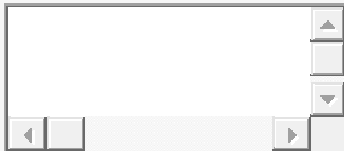
1500 of 1500 Character(s) left

C4 What gaseous anaesthetic agents are used?

A rectangular text input box with a light gray border. On the right side, there are three small square buttons stacked vertically, each containing a small upward-pointing triangle. On the bottom left, there is a small square button containing a left-pointing triangle. On the bottom right, there is a small square button containing a right-pointing triangle.

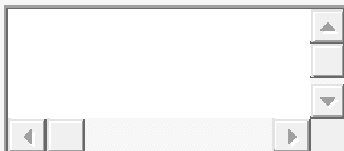
1500 of 1500 Character(s) left

C5 Do you intubate rabbits under GA, and if so, under what situations do you choose to intubate or not?

A rectangular text input box with a light gray border. On the right side, there are three small square buttons stacked vertically, each containing a small upward-pointing triangle. On the bottom left, there is a small square button containing a left-pointing triangle. On the bottom right, there is a small square button containing a right-pointing triangle.

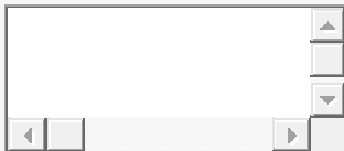
1500 of 1500 Character(s) left

C6 What intubation techniques are used in the practice?

A rectangular text input box with a light gray border. On the right side, there are three small square buttons stacked vertically, each containing a small upward-pointing triangle. On the bottom left, there is a small square button containing a left-pointing triangle. On the bottom right, there is a small square button containing a right-pointing triangle.

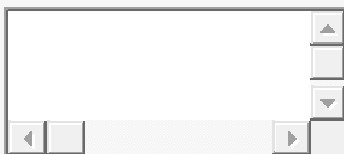
1500 of 1500 Character(s) left

C7 What type of ET tubes are used for rabbits within the practice?

A rectangular text input box with a light gray border. On the right side, there are three small square buttons stacked vertically, each containing a small upward-pointing triangle. On the bottom left, there is a small square button containing a left-pointing triangle. On the bottom right, there is a small square button containing a right-pointing triangle.

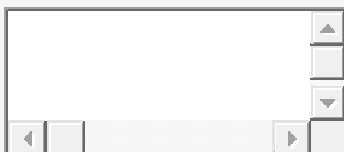
1500 of 1500 Character(s) left

C8 Do you stock V-gel supraglottic airway devices for rabbits, and if so, in what sizes?

A rectangular text input box with a light gray border. On the right side, there are three small square buttons stacked vertically, each containing a small upward-pointing triangle. On the bottom left, there is a small square button containing a left-pointing triangle. On the bottom right, there is a small square button containing a right-pointing triangle.

1500 of 1500 Character(s) left

C9 Do you prefer the routine use V-gel instead of ET tubes?

A rectangular text input box with a light gray border. On the right side, there are three small square buttons stacked vertically, each containing a small upward-pointing triangle. On the bottom left, there is a small square button containing a left-pointing triangle. On the bottom right, there is a small square button containing a right-pointing triangle.

1500 of 1500 Character(s) left

C10 What are your practice protocols for analgesia of rabbits for different procedures, including agents, doses, frequency and duration?

1500 of 1500 Character(s) left

C11 Does your practice carry out pain scoring in rabbits?

1500 of 1500 Character(s) left

C12 How and/or which anaesthetic monitoring devices (e.g. capnograph, Doppler, pulse oximeter, ECG or simply stethoscope and visual assessment of respiratory movements) do you routinely use during a rabbit anaesthetic?

1500 of 1500 Character(s) left

C13 Do you routinely place IV catheters in rabbits undergoing sedation or anaesthesia?

1500 of 1500 Character(s) left

C14 What fluid therapy methods do you employ for routine and non-routine procedures?

1500 of 1500 Character(s) left

Dentistry

D1 What is your practice protocol on dental examination of rabbits at routine checks: eg is this performed at each visit, how is it performed(e.g. visual assessment of incisors only, otoscope, videotoscope etc.)?

1500 of 1500 Character(s) left

D2 What equipment do you use to shorten incisor teeth in rabbits?

1500 of 1500 Character(s) left

D3 Is this performed under anaesthesia, sedation, or conscious?

1500 of 1500 Character(s) left

D4 What equipment do you use to shorten cheek teeth in rabbits?

1500 of 1500 Character(s) left

D5 Is this performed under anaesthesia, sedation, or conscious?

1500 of 1500 Character(s) left

D6 Do you carry out incisor extractions in rabbits?

1500 of 1500 Character(s) left

D7 Do you carry out cheek tooth extractions in rabbits? Under what circumstances?

1500 of 1500 Character(s) left

D8 Do you carry out cheek tooth pulpectomies in rabbits?

1500 of 1500 Character(s) left

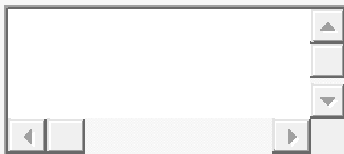
D9 Do you routinely advise radiography of rabbits with dental disease, facial abscesses or ear disease, including ear based abscessation?

1500 of 1500 Character(s) left

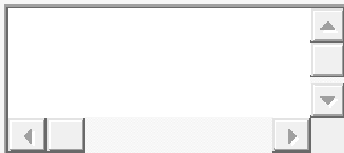
Gastrointestinal Disorders

E1 Briefly describe your practice approach to inappetent rabbits?

1500 of 1500 Character(s) left

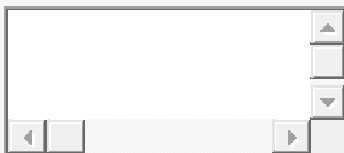
E2 What is your practice protocol for post op feeding and discharge of rabbits?

1500 of 1500 Character(s) left

Practice Environment

F1 Do you have separate waiting areas for rabbits? If not, please describe any methods used to prevent stress in waiting rabbits

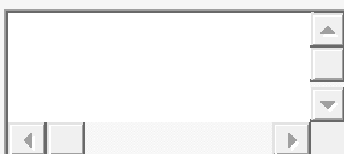

1500 of 1500 Character(s) left

F2 Please illustrate this with 1-3 images of the waiting area (jpg, gif, png, pdf, doc, docx) We are not able to assess any applications without these images. *

Select Files

F3 Do you have separate kennelling facilities for rabbits? If not, please describe any methods used to prevent stress in hospitalised rabbits

1500 of 1500 Character(s) left

F4 Please illustrate this with 1-3 images of the hospitalisation area (jpg, gif, png, pdf, doc, docx) We are not able to assess any applications without these images. *

Select Files

OUT OF HOURS CARE

We recognise that many practices make use of dedicated out of hours providers. Some of these OOH providers take out of hours calls from the practices clients, who then travel directly there for care at nights and weekends, but retain their own in patients already undergoing care at their own practices. In some cases, in addition to this, any inpatients are transported to the OOH provider by owner or vet at the end of the day, and returned to the primary vet, or discharged back to the owner in the morning.

There are advantages and disadvantages in this approach vs the traditional local vet providing their own OOH, and that is a debate beyond our remit. However, this obviously complicates how we assess practices care and their staff's knowledge and experience of rabbit patients, and so we are asking practices (re)applying to be listed, to let us know if either of these situations occur at their practice.

In the former case, where only new patients OOH are accepted, we would strongly hope that the OOH provider is highly experienced with emergency conditions of rabbits, and a recent presentation (Froehlich and Carrasco, 2017) suggested that this is indeed the case, with rabbits commonly presented with anorexia, lethargy, collapse and respiratory emergencies in particular. We would therefore ask all new practices applying to the Rabbit Friendly List to let us know if this is the case, and to name the OOH provider. If that practice is already on our list, we will treat your application as normal. If they are not, we would ask you to ask your OOH provider to apply at the same time (at no extra cost), and add you if both you and your OOH fulfil our requirements.

In the latter situation, we feel that moving rabbit in patients back and forwards between practices is not best practice in such an easily stressed species, and are unable to add you to our list without knowing that you have considered the stresses involved, and can detail how you mitigate those stresses.

If your practice branch admits rabbits for day procedures, but forwards them onto a different branch for more complex work up, or ongoing hospitalisation (i.e. not backwards and forwards), then the above does not apply, but we will consider each application separately from each branch (only the practice as a whole needs to join, not every individual branch).

F5 Do you provide your own overnight care for rabbits, or use an OOH provider?

1500 of 1500 Character(s) left

F6 Check if you direct all OOH rabbit patients to a different site or practice?

☐

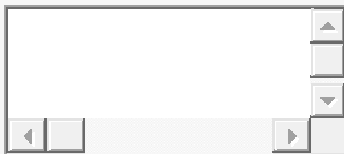
F8 Do you direct all rabbits not treated as simple day patients (ie for more complex procedures, or for ongoing hospitalisation rather than going backwards and forwards) to a branch of your practice set up for a more intensive level of in-patient care. In which case, both branches need to apply separately under one practice membership fee.

F9 Do you direct all OOH rabbit patients to a different site or practice AND send on (via practice transport or owner) rabbit patients to that site routinely at the end of the day, to be returned in the morning, throughout the rabbit;'s period of ongoing hospitalisation? In which case, please see the above bold text.

A text input field with a light gray border and a white background. It has a small upward arrow button on the right side and a small downward arrow button on the left side.

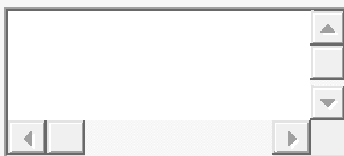
Practice Equipment

G1 Do you have a table top stand for rabbit dentals?

A text input field with a light gray border and a white background. It has a small upward arrow button on the right side and a small downward arrow button on the left side.

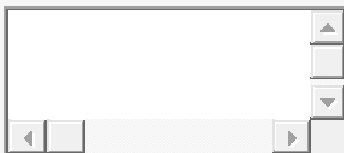
1500 of 1500 Character(s) left

G2 What lighting and magnification options do you have for rabbit dentistry?

A text input field with a light gray border and a white background. It has a small upward arrow button on the right side and a small downward arrow button on the left side.

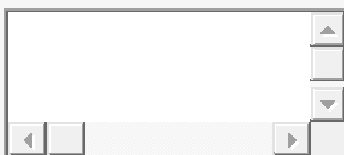
1500 of 1500 Character(s) left

G3 Do you have rigid endoscopy and is it used at your practice for oral examination of rabbits?

A text input field with a light gray border and a white background. It has a small upward arrow button on the right side and a small downward arrow button on the left side.

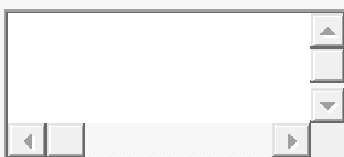
1500 of 1500 Character(s) left

G4 Do you have ultrasound equipment suitable for rabbit patients? What frequency probes are available?

A text input field with a light gray border and a white background. It has a small upward arrow button on the right side and a small downward arrow button on the left side.

1500 of 1500 Character(s) left

G5 Do you have facilities for horizontal beam radiography?

A text input field with a light gray border and a white background. It has a small upward arrow button on the right side and a small downward arrow button on the left side.

1500 of 1500 Character(s) left

G6 Do you have CT or MRI on site, and use it for rabbits, or would you discuss referral of rabbit cases that you felt would benefit from these imaging modalities?

A rectangular text input field with a vertical scrollbar on the right side. Below the field, there are four small square buttons: a left arrow, a right arrow, and two empty squares.

1500 of 1500 Character(s) left

Knowledge and Resources

H1 What textbooks covering rabbit medicine do you have within the practice?

A rectangular text input field with a vertical scrollbar on the right side. Below the field, there are four small square buttons: a left arrow, a right arrow, and two empty squares.

1500 of 1500 Character(s) left

H2 What journals covering rabbit medicine does the practice or its staff subscribe to?

A rectangular text input field with a vertical scrollbar on the right side. Below the field, there are four small square buttons: a left arrow, a right arrow, and two empty squares.

1500 of 1500 Character(s) left

H3 What other sources of rabbit information does the practice have access to?

A rectangular text input field with a vertical scrollbar on the right side. Below the field, there are four small square buttons: a left arrow, a right arrow, and two empty squares.

1500 of 1500 Character(s) left

H4 What CPD covering rabbit medicine have practice staff been to in the past 2 years?

A rectangular text input field with a vertical scrollbar on the right side. Below the field, there are four small square buttons: a left arrow, a right arrow, and two empty squares.

1500 of 1500 Character(s) left

H5 Do any veterinary surgeons or veterinary nurses have, or are enrolled on, further qualifications in areas covering rabbit medicine?

A rectangular text input field with a vertical scrollbar on the right side. Below the field, there are four small square buttons: a left arrow, a right arrow, and two empty squares.

1500 of 1500 Character(s) left

H6 Are there any areas of rabbit CPD that you would like to see covered in the future?

1500 of 1500 Character(s) left

Finally

We hereby confirm that the information provided above is accurate. We agree to notify the RWAf if there is any significant change to our practice eg change of practice ownership or significant staffing changes.

I1 Signed *

Silver Level Practices

Standards:

- Premises of a good clinical standard with appropriate equipment
- Staff who have a gentle, caring and empathetic approach to handling rabbits
- Staff who are knowledgeable about and understand rabbits
- A Rabbit Advocate to co-ordinate rabbit policies, of sufficient seniority to address specific issues within the practice
- A rabbit friendly waiting room
- Ability to hospitalise rabbits in a low-stress environment, with suitable food and bedding

Gold Level practices

Must achieve all the criteria above but have additional exceptional rabbit-friendly features including:

- A hospital ward dedicated to rabbits, or rabbits and other prey/herbivorous species
- At least one member of staff with an appropriate further qualification in the field including rabbit medicine eg RCVS Cert; RCVS or European diploma in Zoological Medicine or Small Mammals, GPCert, MSc, RCVS Advanced practitioner or Specialist status in Zoological Medicine (Mammals), or Rabbits
- Larger areas for increased mobility in long stay patients.
- Additional facilities, equipment and knowledge

IB Please indicate which standard you are applying for

- ☐ Silver
- ☐ Gold

Bijlage VI. Planning

Datum:	Tijd:	Onderwerp:	Gehaald:
		Vooronderzoek	
23 april 2020	Voor 23.59 uur	Inleveren vooronderzoek bij begeleider	
29 april 2020	Voor 23.59 uur	Interview plannen en vragen maken	
1 mei 2020	Voor 23.59 uur	Hoofdstuk 1. Inleiding overnemen VO	
1 mei 2020	Voor 23.59 uur	Hoofdstuk 2. Materiaal en methode	
6 mei 2020	Voor 23.59 uur	Aanpassen vooronderzoek	
11 mei	Voor 13:00 uur	Vooronderzoek inleveren	
		Afstudeer werkstuk	
12 mei 2020	Voor 23.59 uur	Hoofdstuk 3. Resultaten	
12 mei 2020	Voor 23.59 uur	Interview afnemen en uitwerken	
14 mei 2020	Voor 23.59 uur	Hoofdstuk 4. Discussie	
17 mei 2020	Voor 23.59 uur	Hoofdstuk 5. Conclusie en aanbevelingen	
18 mei 2020	Voor 23.59 uur	Controle APA-richtlijnen en spelling	
19 mei 2020	Voor 23.59 uur	Eventuele problemen aanpassen	
20 mei 2020	Voor 23.59 uur	Inleveren bij begeleider	
Voor 1 juni 2020	Voor 23.59 uur	Aanpassen indien nodig	
8 juni 2020	Voor 13:00 uur	Inleveren bij afstuderen.hogeschool.dronten@aeres.nl	

Bijlage V. Checklist Schriftelijk Rapporteren (Aeres Hogeschool Dronten, 2018)

Naam: Bo Berendsen

Klas: 2PM

*De beoordelingscriteria die met een * zijn aangegeven, zijn 'killing points'. Wanneer de beoordelaar daarvan meer dan vijf heeft aangekruist, dien je het rapport/verslag op alle onvoldoende onderdelen te verbeteren. In het afstudeerwerkstuk zijn geen 'killing points' toegestaan.*

1. Het taalgebruik

- Bevat niet meer dan drie grammaticale, spel- en typefouten per duizend woorden; het rapport/verslag is dan afgekeurd*
- Heeft een actieve schrijfstijl*
- Is zakelijk, formeel en objectief *
- Is coherent (verwijs- en verbindingswoorden)*
- Heeft een adequate interpunctie*
- Bevat niet de persoonlijke voornaamwoorden 'ik/ mij/me, jij/je/jou, jullie, u, wij/we/ons' *
- Is doelgroepgericht*
- Heeft een uniforme stijl*

2. De ordening

- Het verslag/rapport heeft een logisch opbouw
- Elk hoofdstuk heeft een logische alineastructuur
- Elk hoofdstuk kent een introductie (m.u.v. H.1)

3. Het rapport/verslag

- Is vrij van plagiaat*
- De pagina's zijn genummerd*
- Heeft een uniforme opmaak

4. De omslag

- Bevat de titel
- Vermeldt de auteur(s)

5. De titelpagina/het titelblad

- Heeft een specifieke titel*
- Vermeldt de auteur(s)*
- Vermeldt de plaats en de datum*
- Vermeldt de opdrachtgever(s)*

6. Het voorwoord:

- Bevat de persoonlijke aanleiding tot het schrijven van het rapport/verslag
- Bevat persoonlijke bedankjes (persoonlijke voornaamwoorden toegestaan)

7. De inhoudsopgave:

- Vermeldt alle genummerde onderdelen van het rapport/verslag*
- Vermeldt de samenvatting en de bijlage(n)
- Is overzichtelijk/gestructureerd
- Heeft een correcte paginaverwijzing

8. De samenvatting:

- Is een verkorte versie van het gehele rapport/verslag
- Bevat de conclusies
- Bevat suggesties voor verder onderzoek

- Bevat geen persoonlijke mening
- Staat direct na de inhoudsopgave

9. De inleiding

- Is hoofdstuk 1*
- Beschrijft het kader/de context en de aanleiding*
- Geeft inhoudelijke relevante achtergrondinformatie*
- Bevat de probleemstelling/de onderzoeksvraag*
- Vermeldt het doel*
- Bevat een leeswijzer voor het rapport/verslag*

10. Materiaal en methode

- Beschrijft de gevolgde onderzoeksmethode
- Motiveert de keuze voor de gevolgde onderzoeksmethode
- Past bij de probleemstelling/de onderzoeksvraag*
- Beschrijft de variabelen/eenheden
- Beschrijft de methode van data-analyse

11. De (opmaak van de) kern

- De hoofdstukken en de (sub)paragrafen met maximaal drie niveaus zijn genummerd*
- De hoofdstukken en (sub)paragrafen hebben een passende titel
- Een hoofdstuk beslaat ten minste één pagina
- Een nieuw hoofdstuk begint op een nieuwe pagina
- De zinnen lopen door (geen 'enter' binnen een alinea gebruiken)
- De figuren zijn (door)genummerd en hebben een passende titel (onder de figuur)*
- De tabellen zijn (door)genummerd en hebben een passende titel (boven de tabel)*
- Tabellen en figuren zijn zelfstandig te begrijpen
- In de tekst zijn er verwijzingen naar figuren en/of tabellen*
- De tekst bevat verwijzingen naar de desbetreffende bijlage(n)
- De tekst is ook zonder verwijzingen te begrijpen

12. De discussie

- Vermeldt de interpretatie(s) van de resultaten
- Bevat een vergelijking met relevante literatuur
- Geeft de valide argumentatie weer
- Evalueert de gevolgde onderzoeksmethode
- Bevat een kritische reflectie op de eigen bevindingen

13. De conclusies en aanbevelingen

- Bevatten antwoord(en) op de onderzoeksvraag
- Zijn gebaseerd op relevante feiten
- Bevatten geen nieuwe informatie*

14. De bronvermelding

- Verwijzingen in de tekst zijn conform de APA-normen*
- De bronnenlijst is conform de APA-normen*

15. De bijlagen

- Zijn genummerd
- Zijn voorzien van een passende titel
- Bevatten geen eigen analyse
- Zijn overzichtelijk weergegeven